

Pomorska Turystyka Konna

diagnoza turystyki konnej
w województwie pomorskim

! Pomorskie

Gdańsk, listopad 2021

Jaškowa Dolina 11 B/3
80-252 Gdańsk
T: +48 58 344 44 50
F: +48 58 344 44 49
biuro@dsconsulting.com.pl
www.dsconsulting.com.pl

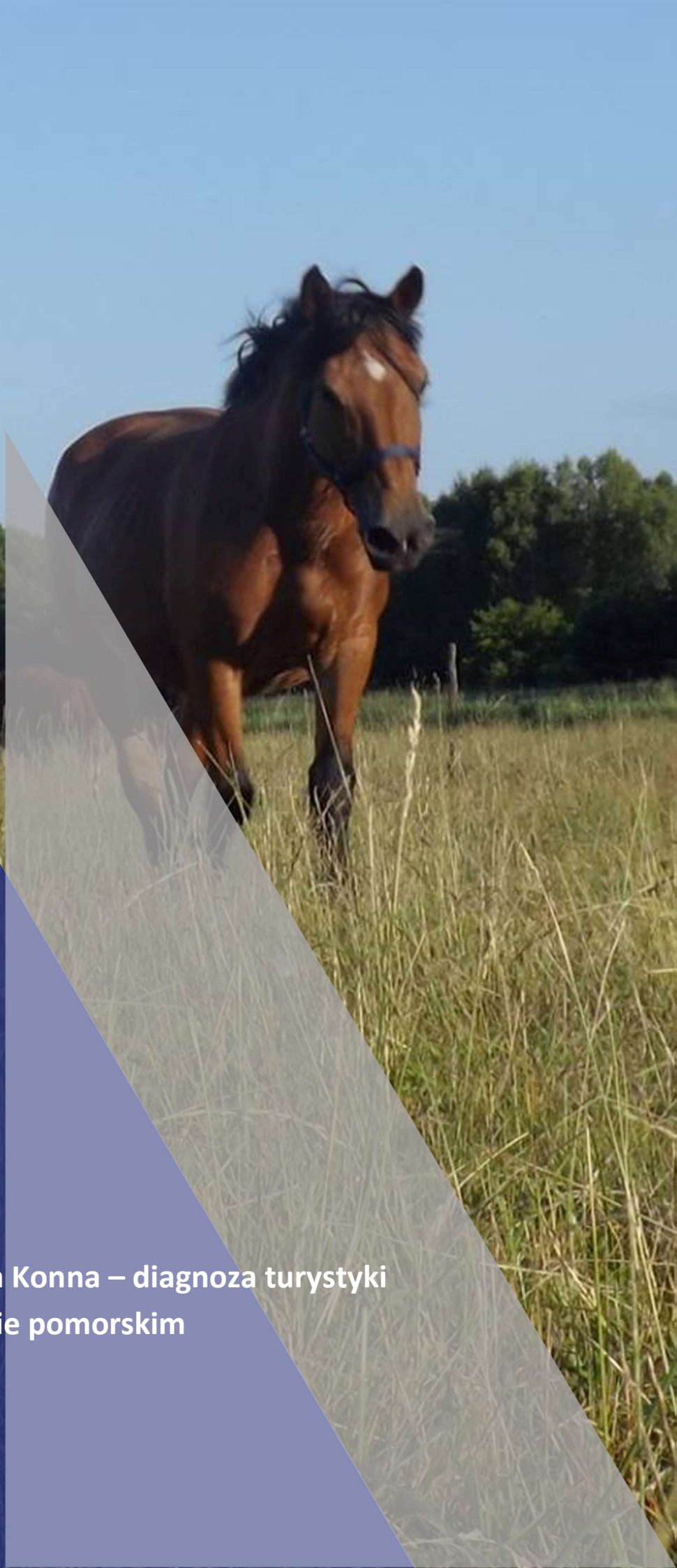
**Urząd Marszałkowski
Województwa Pomorskiego**

ul. Okopowa 21/27
80-810 Gdańsk

www.pomorskie.eu

PS Pomorska Turystyka Konna – diagnoza turystyki konnej w województwie pomorskim

Listopad 2021

SPIS TREŚCI

Definicje i skróty	4
Wprowadzenie	5
Podsumowanie zarządcze	8
1. Analiza stanu Pomorskiej Turystyki Konnej	11
1.1. Analiza istniejących tras konnych w województwie pomorskim	11
1.2. Analiza funkcjonalności istniejącej małej architektury	17
1.3. Analiza stanu funkcjonujących całorocznie stadnin	19
1.4. Stadniny specjalistyczne	35
1.5. Analiza atrakcyjności turystycznej wokół istniejących, zidentyfikowanych stadnin w województwie pomorskim.....	37
2. Możliwości rozwoju Pomorskiej Turystyki Konnej	49
2.1. Wstępna analiza popytu – analiza uczestnictwa w turystyce konnej.....	49
2.2. Identyfikacja graficzna potencjału regionu w zakresie turystyki konnej.....	49
2.3. Szlaki turystyczne – miejsca szczególnie atrakcyjne do rozwoju turystycznych szlaków konnych	51
2.4. Mała architektura – zapotrzebowanie oraz możliwość rozbudowy wzdłuż szlaków.....	57
2.5. Szanse rozwoju hipoterapii w regionie - analiza SWOT.....	61
2.6. Jeździectwo naturalne jako kierunek rozwoju w turystyce konnej.....	65
2.7. Zajęcia edukacyjne, warsztaty – możliwości prowadzenia	68
3. Analiza ekonomiczna.....	71
3.1. Analiza ilościowa – wpływ rozwoju turystyki konnej na gospodarkę turystyczną regionu w ujęciu jednostkowym.....	71
3.2. Analiza jakościowa – korzyści finansowe i pozafinansowe dla lokalnej gospodarki z tytułu turystyki konnej.....	73
4. Rekomendacje dalszych działań	77
5. Konsultacje z potencjalnymi interesariuszami Projektu	81
6. Załączniki	84
Spis tabel i wykresów.....	85

Definicje i skróty

CATI – *Computer-Assisted Telephone Interview* - wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny, technika badań ilościowych polegająca na wywiadzie z respondentem prowadzonym za pośrednictwem telefonu;

CAWI – *Computer Assisted Web Interview* - wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW, technika badań ilościowych polegająca na wywiadzie bezpośrednim prowadzonym za pośrednictwem Internetu, realizowana poprzez udostępnienie respondentom kwestionariusza ankiety do samodzielnego wypełnienia;

GUS – Główny Urząd Statystyczny;

k.c. – Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. 1964 Nr 16 poz. 93);

k.w. – Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. 1971 Nr 12 poz. 114);

LGD – Lokalna Grupa Działania;

LOT – Lokalna Organizacja Turystyczna;

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju;

PGL LP – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe;

PKB – Produkt Krajowy Brutto;

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska;

RDPL – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych;

Stadnina/Stajnia/Ośrodek jeździecki – pojęcie stosowane zamiennie, przez które rozumie się wszystkie obiekty związane z turystyką konna, które w ramach swojej działalności zajmują się: prowadzeniem jazd konnych, hodowlą koni, realizacją usług hipoterapii, zajęć z jeździectwa naturalnego, a także innego rodzaju obiekty mające w swojej ofercie wszelkiego rodzaju usługi związane z turystyką konna;

SWOT – technika służąca do porządkowania i analizy informacji, za pomocą której przedstawiane są czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) oraz zewnętrzne (szanse i zagrożenia);

UMWP – Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego.

Wprowadzenie

Turystyka jest jednym z największych oraz najszybciej rozwijających się sektorów gospodarki. W 2019 roku w Polsce było w nim zatrudnionych około 700 tysięcy osób (ponad 4% ogółu), a jego udział w PKB przekraczał 6%. Rozwój turystyki przyczynia się do rozwoju wielu innych branż gospodarki, m.in. transportu, budownictwa oraz rolnictwa.

W 2020 r. mieszkańcy Polski odbyli 53 mln podróży turystycznych, o 29,4% mniej niż z 2019 r., co było związane z pandemią COVID-19. Głównym kierunkiem wyjazdów krajowych polskich turystów było województwo pomorskie, które odwiedziło 5,8 mln osób. Polacy w ramach długookresowych podróży (np. wakacyjny urlop) najchętniej odwiedzają miasta (39,7%), morze (32,6%) i tereny wiejskie (26,3%)¹.

Liczne miejscowości nadmorskie, w tym cieszące się szczególnie dużą popularnością Trójmiasto, rokrocznie przyciągają rzesze turystów na północ Polski. Blisko co trzeci Polak za swój cel letniej podróży po kraju wybiera region pomorski. Jest on także jednym z najchętniej wybieranych kierunków wyjazdów krajowych podczas ferii zimowych. Potencjał turystyczny województwa tworzą zarówno liczne zabytki, bogaty kalendarz wydarzeń kulturalnych, jak i walory przyrodnicze. Na terenie województwa zlokalizowane są dwa parki narodowe: Park Narodowy „Bory Tucholskie” i Słowiński Park Narodowy, dziewięć parków krajobrazowych, liczne rezerваты, pomniki przyrody oraz wiele obszarów ochrony siedlisk w ramach programu Natura 2000. Lesistość na poziomie 36,4% plasuje pomorskie na trzecim miejscu w kraju.

Według danych Lasów Państwowych oraz Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w ostatnich latach wzrosła liczba wytyczanych szlaków turystycznych. Zwiększeniu uległa również, na wniosek osób fizycznych, łączna liczba wytyczonych kilometrów tras konnych, co tym samym wskazuje na rosnące zainteresowanie jazdą konną wśród mieszkańców oraz turystów. Analizując sytuację zarówno województwa, jak i całego kraju, można zauważyć, że turystyka konna koncentruje się na terenach podmiejskich i wiejskich, a szlaki konne wytyczane są głównie przez nadleśnictwa.

Trendy ostatnich lat wskazują także na wzrost zainteresowania jeździectwem i turystyką konną wśród turystów licznie odwiedzających województwo. Powstaje coraz więcej stadnin, stajni i ośrodków jeździeckich, podejmowane są także inicjatywy w zakresie wyznaczania nowych szlaków oraz tworzenia odpowiedniej infrastruktury, zapewniającej komfortowe warunki do uprawiania jeździectwa rekreacyjnego.

Niniejsze opracowanie stanowi diagnozę rozwoju turystyki konnej w województwie pomorskim. W dokumencie przeprowadzono analizę stanu pomorskiej turystyki konnej, możliwości jej rozwoju, dokonano oceny wpływu rozwoju turystyki konnej na gospodarke turystyczną regionu oraz przedstawiono rekomendacje dalszych działań.

¹ M. Cierpiat-Wolan (red.), *Turystka w 2020 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa, Rzeszów 2021, s. 64, 71.

Na potrzeby przygotowania niniejszego opracowania turystykę konną zdefiniowano jako aktywny wypoczynek związany z jazdą konną realizowany poza miejscem zamieszkania, zarówno na terenie ośrodka jeździeckiego, jak i w terenie, z wykorzystaniem infrastruktury (szlaków konnych i małej architektury), uwzględniający jazdę rekreacyjną i sportową, udział w wydarzeniach związanych z jazdą konną (np. rajdy konne, obozy jeździeckie) oraz zajęcia specjalistyczne (tj. m.in. hipoterapia, jeździectwo naturalne).

Analiza literatury przedmiotu wskazuje, że pierwsze definicje określały turystykę konną jako działalność turystyczną na grzbiecie konia, czyli trwającą ponad 24 godziny przejażdżkę szlakiem dla przyjemności. Obecnie ze względu na rozwój tej dziedziny definicja turystyki jeździeckiej została rozszerzona. Zgodnie z definicją Fédération Internationale de Tourisme Equestre turystyka konna to „ogół czynności hippicznych podejmowanych przez turystów poza środowiskiem ich codziennego przebywania”². Jest to ujęcie szerokie, zakładające, że turystka konna to turystka, której głównym motywem jest koń, uwzględniające poza jeździectwem również inne aktywności, m.in. wyjazdy szkoleniowe, udział w pokazach, imprezach, wydarzeniach związanych z końmi i jazdą konną. Na potrzeby niniejszej diagnozy zastosowano zatem ujęcie pośrednie.

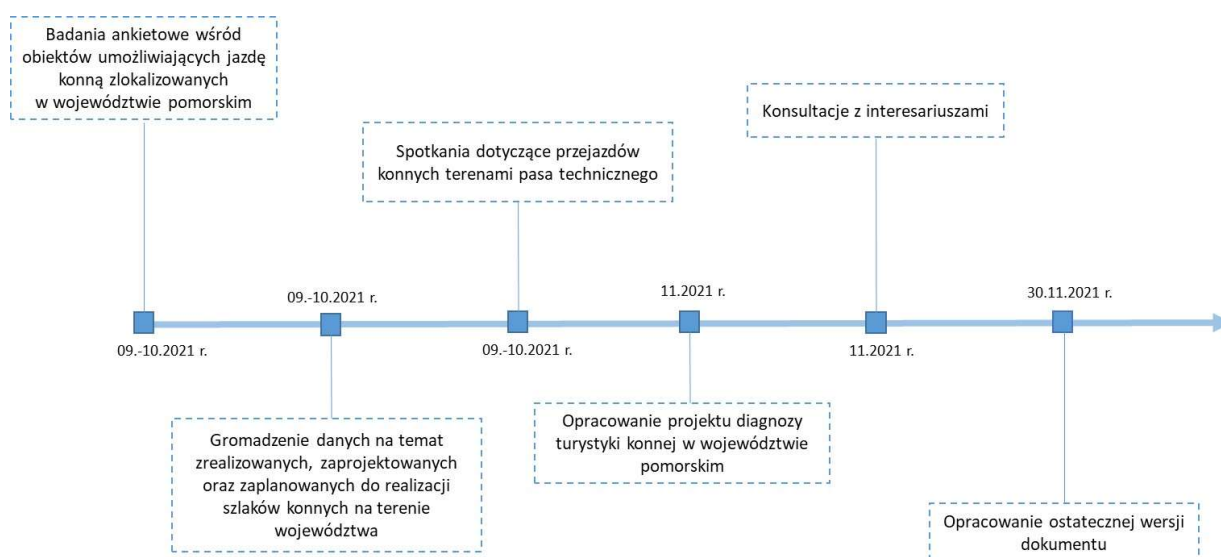
Podstawowym źródłem analiz w ramach niniejszego dokumentu były dane pozyskane w ramach badania ankietowego przeprowadzonego wśród ośrodków jeździeckich, stadnin i stajni zlokalizowanych w województwie pomorskim. Jego celem było poznanie sytuacji obiektów umożliwiających jazdę konną na terenie województwa pomorskiego oraz identyfikacja potrzeb inwestycyjnych sprzyjających rozwojowi turystyki konnej w regionie i oczekiwań wobec Samorządu Województwa Pomorskiego w zakresie prowadzenia działań promocyjnych, edukacji, pozyskiwania środków finansowych itp. Badanie zostało zrealizowane w okresie wrzesień–październik 2021 r. z wykorzystaniem techniki wywiadów online CAWI (*Computer Assisted Web Interview*) i wywiadów telefonicznych CATI (*Computer-Assisted Telephone Interview*).

Na potrzeby opracowania wykorzystano ponadto dane gromadzone w publicznych rejestrach (za okres do 2020 r.), dane udostępnione przez jednostki samorządu terytorialnego oraz właściwe nadleśnictwa.

Opracowanie powstawało w okresie wrzesień–listopad 2021 r. Projekt dokumentu poddano konsultacjom z interesariuszami, a zgromadzone w tym czasie opinie, uwagi i sugestie zostały przeanalizowane i w uzasadnionych przypadkach uwzględnione.

² Za: A. Wiśniewska, *Turystyka konna jako szansa rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim*, Zarządzenie XLIV– NR 1 (2017), s. 125.

Rysunek 1. Oś czasu projektu

Źródło: opracowanie własne

Opracowanie diagnozy stanowi pierwszy etap procesu, którego efektem ma być rozwój turystyki konnej w województwie pomorskim. Poprzez analizę stanu aktualnego możliwe stanie się poznanie potencjału branży turystyki konnej, a w dalszej perspektywie jego wykorzystanie w celu rozwoju regionu. Turystyka konna ma bowiem szansę stanowić alternatywę dla innych form turystyki kwalifikowanej, stwarza możliwości rozwoju obszarów wiejskich, może także w niewielkim stopniu wpłynąć na wydłużenie sezonu turystycznego poza okres letni.

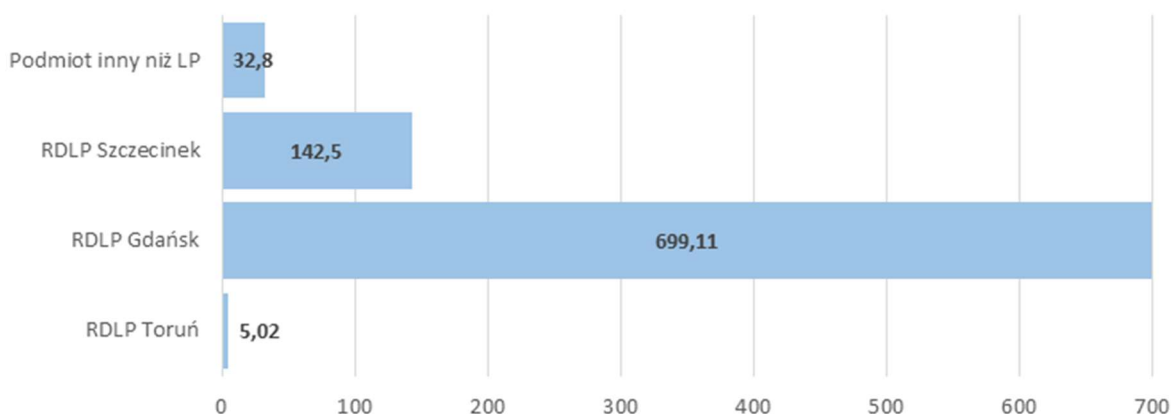
W kolejnych etapach Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego we współpracy z interesariuszami planuje realizację szeregu działań w zakresie wyznaczania i znakowania tras konnych, wzbogacenia ich o obiekty małej architektury oraz realizację działań promujących region jako atrakcyjny do uprawiania turystyki konnej. Działania te przyczynią się do zwiększenia popytu na obecnie oferowane usługi podmiotów związanych z jeździectwem, umożliwią zapewnienie wysokiej jakości usług i wpłyną na wzbogacenie oferty turystycznej regionu, a co za tym idzie zwiększenie potencjału turystycznego województwa. Dodatkowo działania te będą miały również bezpośredni wpływ na poprawę sytuacji obiektów umożliwiających jazdę konną prowadzących działalność na terenie województwa pomorskiego.

Podsumowanie zarządcze

Stan istniejący Turystyki Konnej w województwie pomorskim

Szlaki konne na terenie województwa pomorskiego wyznaczone są przede wszystkim przez poszczególne nadleśnictwa na terenie obszarów, będących w zarządzie Lasów Państwowych. W granicach administracyjnych województwa pomorskiego zidentyfikowano **846,63 km** szlaków konnych wyznaczonych/zarządzanych przez **15 nadleśnictw**. Oprócz szlaków konnych wyznaczanych przez nadleśnictwa na terenie województwa pomorskiego zidentyfikowano około **32,8 km** pozostałych szlaków konnych – wyznaczonych przez inne podmioty niż Lasy Państwowe.

Wykres 1: Istniejące szlaki konne [km] w podziale na podmiot wyznaczający/zarządzający

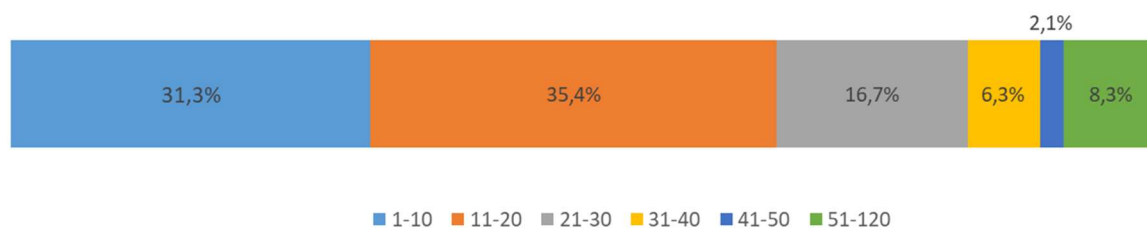
Źródło: opracowanie własne

Na dzień opracowania niniejszego dokumentu zidentyfikowano podmioty, będące w trakcie wyznaczania nowych szlaków konnych bądź zmiany przebiegu istniejących szlaków, są to Nadleśnictwa: Gdańsk, Wejherowo, Kolbudy, Lębork oraz Rytel.

Na terenie województwa pomorskiego zlokalizowanych jest **10 obiektów małej architektury** dostosowanej typowo do potrzeb osób korzystających ze szlaków konnych. Zlokalizowane są one wyłącznie na terenach Lasów Państwowych. Najwięcej obiektów rekreacyjno-wypoczynkowych (aż **8 punktów**) znajduje się na terenie **Nadleśnictwa Choczewo**.

Analiza stadnin objętych badaniem

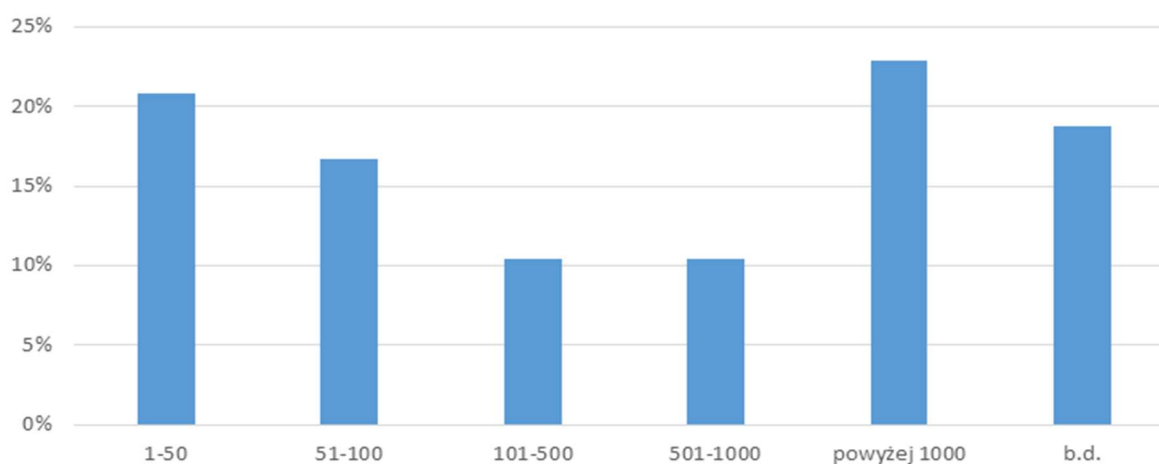
Badanie ankietowe zostało przeprowadzone na **próbie 48 stadnin** (zdefiniowano 157 aktualnie funkcjonujących ośrodków, z czego na ankietę odpowiedziało 48, przy czym szacować można, iż ośrodków jeździeckich na terenie województwa jest ponad 200). Wielkość stadnin określono na podstawie liczby koni przebywających na terenie tych ośrodków. Średnia arytmetyczna liczby koni przypadających na jeden ośrodek na podstawie analizowanych danych wynosi **23**.

Wykres 2: Wielkość stadnin w województwie pomorskim - na podstawie liczby posiadanych koni [udział %]

Źródło: opracowanie własne

Liczba użytkowników ośrodków jeździeckich

Liczbę użytkowników poszczególnych ośrodków jeździeckich objętych badaniem przedstawiono poniżej. Na 48 ankietowanych ośrodków 39 udzieliło odpowiedzi dotyczącej liczby osób korzystających z ich usług. Z przedstawionych w ankietach danych wynika, iż średnia liczba osób korzystających z usług ankietowanych ośrodków wynosi około **889 osób/ośrodek/rok** w odniesieniu do użytkowników z Polski oraz **89 osób/ośrodek/rok** w odniesieniu do użytkowników z zagranicy.

Wykres 3: Liczba użytkowników ośrodków jeździeckich z polski i z zagranicy [udział %]

Źródło: opracowanie własne

Należy podkreślić, iż niemal co czwarty ośrodek (23%) zadeklarował, że rocznie z jego usług korzysta ponad 1 000 osób.

Korzyści ekonomiczne wynikające z rozwoju turystyki konnej

Województwo pomorskie jest chętnie wybierane jako kierunek podróży przez polskich turystów, a rozwój turystyki konnej dodatkowo wpłynie na poprawę atrakcyjności regionu dla osób przyjezdnych. Główne korzyści płynące z rozwoju turystyki konnej związane są ze wzrostem ruchu turystycznego w województwie oraz zainteresowania turystów lokalnymi

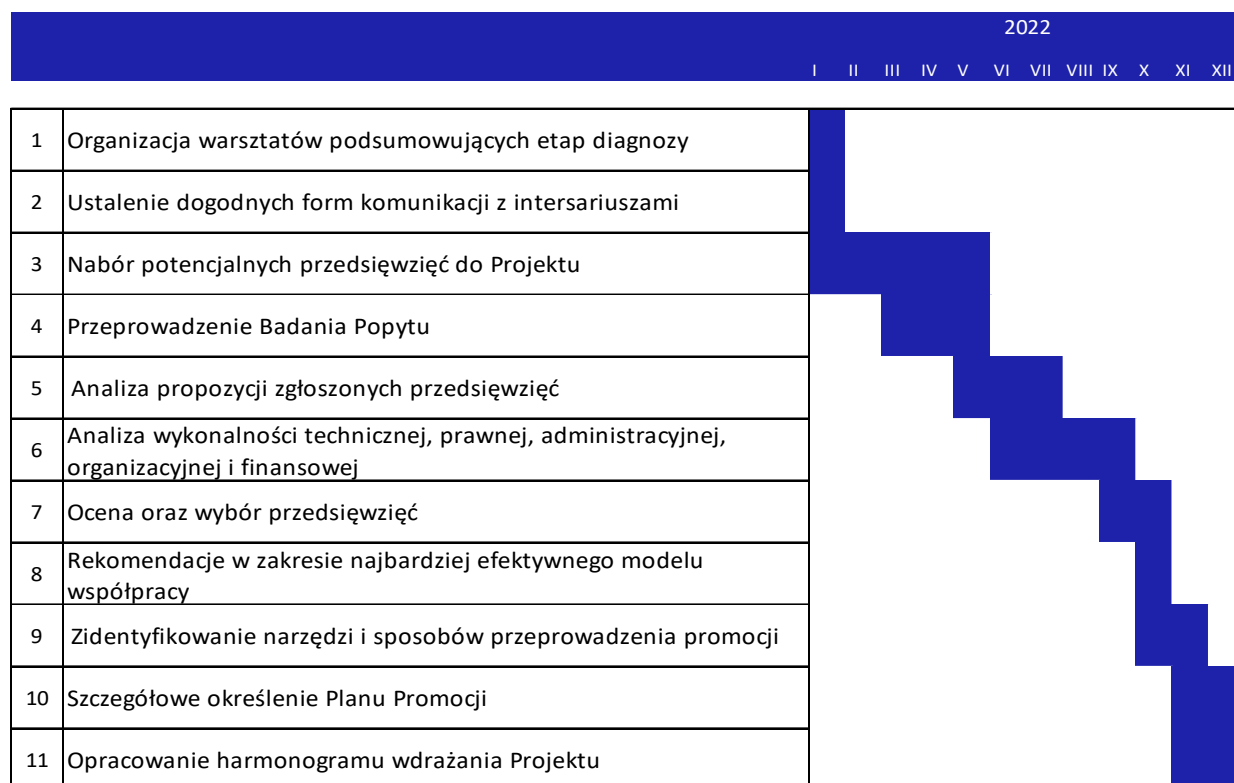
atrakcjami. Do głównych korzyści ekonomicznych zidentyfikowanych w ramach niniejszego dokumentu, zaliczyć należy:

- rozwój gospodarczy będący efektem wzmożonego ruchu turystycznego,
- wzrost zatrudnienia w regionie,
- wspólne inicjatywy podejmowane przez podmioty zaangażowane w turystykę konną,
- wzrost atrakcyjności turystycznej województwa pomorskiego,
- zwiększenie świadomości o potencjale regionu w zakresie turystyki konnej,
- promocja regionu w kraju i za granicą,
- rozwój gospodarczy regionu,
- zapobieganie degradacji środowiska,
- wzrost atrakcyjności oferty dla osób z niepełnosprawnościami.

Rekomendacje dalszych działań

Przygotowanie oraz efektywne wdrożenie Projektu, będącego podstawą rozwoju turystyki konnej w województwie pomorskim w okresie następującym po przygotowaniu niniejszego dokumentu, obejmować powinno szereg działań szczegółowo opisanych w rozdziale dotyczącym rekomendacji oraz przedstawionych pokrótce poniżej w formie harmonogramu.

Rysunek 2: Harmonogram prac przygotowawczych Projektu³

Źródło: opracowanie własne

³ Przykładowy, optymalny harmonogram wdrożenia rekomendacji.

1. Analiza stanu Pomorskiej Turystyki Konnej

1.1. Analiza istniejących tras konnych w województwie pomorskim

Na terenie województwa pomorskiego Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze nie utrzymuje szlaków konnych. Zdecydowana większość szlaków konnych wyznaczana jest przez poszczególne nadleśnictwa na terenie obszarów, będących w zarządzie Lasów Państwowych.

W celu identyfikacji istniejących tras konnych wystosowano zapytania do Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP), obejmujących swoim zasięgiem obszar województwa pomorskiego (RDLP w Gdańsku, RDLP w Szczecinku, RDLP w Toruniu oraz RDLP w Olsztynie). W celu identyfikacji pozostałych szlaków konnych wzięto pod uwagę dane przekazane przez poszczególne stadniny w ramach badania ankietowego (wskazane odpowiedzi na pytanie nr 7. *Czy wokół ośrodka znajdują się oznakowane szlaki konne?*).

Szlaki konne wytyczone na terenie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe

W tabeli przedstawiono szczegółowe informacje dotyczące funkcjonujących tras konnych, będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, wraz z danymi nt. nadleśnictwa, na terenie którego zlokalizowany jest szlak konny, długości szlaku oraz informacją, czy na szlaku zlokalizowana jest mała architektura, dostosowana do potrzeb osób uprawiających turystykę konną oraz koni.

Tabela 1: Trasy konne w województwie pomorskim zlokalizowane na obszarze Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe

Lp.	Nazwa szlaku	Nadleśnictwo	RDLP	Liczba km	Mała architektura
1	Chodowieckiego	Warcino	RDLP Szczecinek	25,5	brak
2	Hrabiny Marion von Donhoff	Warcino	RDLP Szczecinek	117	brak
		Trzebielino	RDLP Szczecinek		brak
		Leśny Dwór	RDLP Szczecinek		brak
		Bytów	RDLP Szczecinek		brak
3	Nadmorska	Choczewo	RDLP Gdańsk	11,9	brak
4	Borówkowa	Choczewo	RDLP Gdańsk	24,7	brak
5	Plażowa	Choczewo	RDLP Gdańsk	10,8	2 stajnie leśne
6	Wrzosowa	Choczewo	RDLP Gdańsk	26,3	2 stajnie leśne
7	Dolina Redy	Choczewo	RDLP Gdańsk	19,4	brak
8	Dębowa	Choczewo	RDLP Gdańsk	39,4	1 stajnia leśna
9	Bychówka	Choczewo	RDLP Gdańsk	7,4	brak
10	Nad Jeziorem	Choczewo	RDLP Gdańsk	14,1	1 stajnia leśna
11	Dwa Jeziora	Choczewo	RDLP Gdańsk	28,5	2 stajnie leśne
12	Bursztynowy Galop	Kolbudy	RDLP Gdańsk	21,2	brak
13	WUFLOR	Elbląg	RDLP Gdańsk	3,93	brak
14	Las dla serca	Elbląg	RDLP Gdańsk	5,87	brak

Lp.	Nazwa szlaku	Nadleśnictwo	RDLP	Liczba km	Mała architektura
15	Konna D	Kaliska	RDLP Gdańsk	8,44	brak
16	Konna 1: Kociewie na 4 kopyta	Kaliska	RDLP Gdańsk	20,8	brak
17	Konna 9	Kaliska	RDLP Gdańsk	13,3	brak
18	Konna E: Kociewie na 4 kopyta	Kaliska	RDLP Gdańsk	30,3	brak
19	Konna 2: Kociewie na 4 kopyta	Kaliska	RDLP Gdańsk	1,27	brak
20	Trasa udostępniona dla zaprzęgów	Kartuzy	RDLP Gdańsk	1,26	brak
21	Brachlewo	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	3,46	brak
22	Koniecwald	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	11,70	brak
23	Klasztor	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	1,97	brak
24	Miłosna	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	5,32	brak
25	Iskra mała	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	5,70	brak
26	Iskra duża	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	11,30	brak
27	Borowiec	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	1,35	brak
28	Gryf	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	13,50	brak
29	Rozajny	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	3,42	brak
30	Rakowiec	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	4,62	brak
31	Konna Rajdowa	Kwidzyn	RDLP Gdańsk	133,00	brak
32	Ulinia - Nowęcín	Lębork	RDLP Gdańsk	6,54	brak
33	Ulinia	Lębork	RDLP Gdańsk	3,11	brak
34	W Leśnictwie Darzewo	Lębork	RDLP Gdańsk	4,67	brak
35	Zdroje	Lipusz	RDLP Gdańsk	19,30	brak
36	Wejherowo	Wejherowo	RDLP Gdańsk	24,80	brak
37	Wejherowo -Jastrzębia Góra	Wejherowo	RDLP Gdańsk	37,00	brak
38	Stajnia PEGAZ - Leosner	Wejherowo	RDLP Gdańsk	8,25	brak
39	Miga - Orle	Wejherowo	RDLP Gdańsk	10,70	brak
40	Stadnina Zamek Rzucewo	Wejherowo	RDLP Gdańsk	1,97	brak
41	Stajnia Ostrowo	Wejherowo	RDLP Gdańsk	6,21	brak
42	Szary Dwór	Wejherowo	RDLP Gdańsk	6,05	brak
43	Reda - Dębki	Wejherowo	RDLP Gdańsk	46,10	Stajnia leśna nad jeziorem Dobre
44	Pętla fioletowa do szlaku po błękitnej krainie	Cewice	RDLP Gdańsk	2,56	brak
45	Pętla niebieska do szlaku po błękitnej krainie	Cewice	RDLP Gdańsk	2,68	brak
46	Pętla czerwona do szlaku po błękitnej krainie	Cewice	RDLP Gdańsk	1,75	brak
47	Pętla zielona do szlaku po błękitnej krainie	Cewice	RDLP Gdańsk	11,70	brak

Lp.	Nazwa szlaku	Nadleśnictwo	RDLP	Liczba km	Mała architektura
48	Łącznik brązowy do szlaku po Błękitnej Krainie	Cewice	RDLP Gdańsk	0,41	brak
49	Szlak po Błękitnej Krainie	Cewice	RDLP Gdańsk	21,10	Punkt postojowy wraz z punktem postoju pojazdów
50	Ustronie	Woziwoda	RDLP Toruń	5,02	brak

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych poszczególnych nadleśnictw i RDLP

Dane przedstawione w powyższej tabeli przekazane zostały przez poszczególne nadleśnictwa oraz RDLP. Należy podkreślić, iż na terenie województwa pomorskiego znajdują się nadleśnictwa, w obrębie których nie zlokalizowano żadnych tras konnych na terenach Lasów Państwowych, będących w zarządzie nadleśnictw. Należą do nich następujące nadleśnictwa:

- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinku:
 - Nadleśnictwo Damnica,
 - Nadleśnictwo Ustka,
 - Nadleśnictwo Sławno,
 - Nadleśnictwo Łupawa,
 - Nadleśnictwo Dretyń,
 - Nadleśnictwo Miastko,
 - Nadleśnictwo Osusznica,
 - Nadleśnictwo Niedźwiady,
 - Nadleśnictwo Czarne Człuchowskie,
 - Nadleśnictwo Człuchów.
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Gdańsku:
 - Nadleśnictwo Gdańsk (szlaki w trakcie wyznaczania),
 - Nadleśnictwo Strzebielino,
 - Nadleśnictwo Starogard,
 - Nadleśnictwo Kościerzyna,
 - Nadleśnictwo Lubichowo.
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu:
 - Nadleśnictwo Przymuszewo,
 - Nadleśnictwo Czersk,
 - Nadleśnictwo Rytel,
 - Nadleśnictwo Lutówko,
 - Nadleśnictwo Jamy.
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie:
 - Nadleśnictwo Susz,
 - Nadleśnictwo Dobrocin.

Pozostałe szlaki konne

Oprócz szlaków konnych wyznaczanych przez poszczególne nadleśnictwa w obrębie terenów należących do Lasów Państwowych na terenie województwa pomorskiego znajdują się nieliczne dodatkowe szlaki konne wyznaczone przez inne podmioty. Identyfikacja pozostałych szlaków nastąpiła na podstawie danych przekazanych przez poszczególne stadniny, biorące udział w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego dokumentu. Wśród szlaków konnych wskazanych przez te stadniny, zidentyfikowano następujące trasy wykorzystywane przez jeźdźców:

Pętla Kolańska

Trasa o długości 9,4 km położona na południowy-wschód od Ostrzyc, przebiegająca przez tereny leśne w sąsiedztwie jezior i mniejszych cieków wodnych. Przebieg trasy jest następujący: Węgleszyno – Rąty – Wieżyca – Kolano – Węgleszyno. Szlak powstał przy współpracy nadleśnictwa oraz samorządu gminy, prowadzi przez tereny leśne i gminne. Obecnie szlak ten jest wykorzystywany fragmentami przez okoliczne stadniny, jednakże ze względu na prace związane z wycinką, która prowadzona była na terenie nadleśnictwa, na dzień sporządzenia diagnozy nie jest możliwe wykorzystywanie szlaku konnego na całej jego długości.

Modrzewiowa trasa konna

Trasa o długości 7,4 km położona na południe od Kartuz, pomiędzy Mezowem a Burchadztwem. Trasa przebiega przez tereny leśne otaczające Kartuzy. Przebieg trasy jest następujący: Stajnia Mezowo – rezerwat Stare Modrzewie – Stajnia Mezowo.

Trasa konna wykorzystywana jest przez pobliskie ośrodki jeździeckie, została wytyczona w porozumieniu pomiędzy tymi ośrodkami, nadleśnictwem oraz Gminą Kartuzy.

Szlak im. Daniela Chodowieckiego

Szlak pieszo-konny wyznaczony przez Bałtycki Instytut Gmin w Gdańsku przy współpracy z poszczególnymi nadleśnictwami, przez które przebiega szlak. W zamierzeniu miało to być powtórzenie trasy odbytej przez Daniela Chodowieckiego w 1773 roku i opisanej w Dzienniku podróży do Gdańska. Trakt rozpoczyna się w Gdańsku Oliwie, w Ośrodku Jeździeckim „Żeliwiak”, a kończy się na Zamku Rycerskim „Krag”.

Wskazany szlak konny wyznaczany był już od roku 2011, od tego czasu konserwacje i bieżące oznakowanie szlaku nie było przeprowadzane przez Bałtycki Instytut Gmin. Szlak odcinkowo ewidencjonowany jest przez nadleśnictwa (wskazany przez Nadleśnictwo Warcino), jednak w znacznym przebiegu nie został on bieżąco utrzymany. Szlak wykorzystują m.in. pobliskie stadniny jako miejsce bieżących wyjazdów terenowych. Jedynie sporadycznie w przeszłości spełniał swoją pierwotną funkcję szlaku rajdowego.

Szlaki konne w trakcie wyznaczania oraz zmiany przebiegu

Oprócz zidentyfikowanych szlaków konnych należy także wspomnieć o szlakach, które na dzień opracowania niniejszego dokumentu są w trakcie wytyczania bądź zmiany przebiegu. Szlaki te wskazano, biorąc pod uwagę podmiot zarządzający.

Nadleśnictwo Gdańsk

Według oficjalnych informacji przekazanych przez RDLP Gdańsk na terenie Nadleśnictwa Gdańsk nie występują żadne wyznaczone szlaki konne (na terenach będących w zarządzie Lasów Państwowych). Jednakże należy podkreślić, iż na terenie Nadleśnictwa Gdańsk obecnie trwają działania, mające na celu wyznaczenie takich szlaków. Według danych przekazanych przez Nadleśnictwo Gdańsk w trakcie wyznaczania są następujące szlaki konne:

- Szlak konny w okolicy miejscowości Łężyce – dwie pętle o długości odpowiednio 2,19 km oraz 5,87 km,
- Szlak konny w okolicy Pustek Cisowskich o długości około 4,00 km,
- Szlak konny w okolicy Głódowa o długości 4,74 km,
- Szlak konny w Leśnictwie Kamień o długości 6,09 km,
- Szlak konny prowadzący z Sopotu – Świemirowo w kierunku Leśnej Polany o łącznej długości około 11 km, na który składać się będzie kilka mniejszych pętli,
- Szlak konny w Oliwie przy Rezerwacie Przyrody Źródliśka w Dolinie Ewy o długości około 5,3 km,
- Szlak konny na Wyspie Sobieszewskiej o długości około 7 km,
- Szlaki konne w okolicy Kolibek o łącznej długości 2 km.

Wskazane szlaki konne są w trakcie ustaleń, z tego względu należy podkreślić, iż ich ostateczny przebieg i długość może się różnić od wskazanego powyżej.

Nadleśnictwo Wejherowo

Jak wskazano w tabeli ze szlakami będącymi w zarządzie poszczególnych nadleśnictw, na terenie Nadleśnictwa Wejherowo zlokalizowanych jest 8 szlaków konnych o łącznej długości 141 km. Nadleśnictwo Wejherowo, pomimo posiadania wyznaczonych szlaków konnych, jest w trakcie przeprowadzania spotkań konsultacyjnych w sprawie wprowadzenia zmian w ich organizacji, z tego względu docelowy przebieg wskazanych szlaków może ulec zmianom.

Nadleśnictwo Kolbudy

Przez teren Nadleśnictwa Kolbudy przebiegały dwa szlaki konne: Tuchomski Galop i Bursztynowy Galop. Obecny przebieg trasy konnej Bursztynowy Galop przedstawiony został na mapie, jednakże docelowy przebieg tego szlaku zostanie skorygowany. Nadleśnictwo Kolbudy jest aktualnie w trakcie opracowywania przebiegu nowej trasy dla tego szlaku konnego. Tuchomski Galop jest już ścieżką niewykorzystywaną, a tym samym zostanie usunięty z mapy Lasów Państwowych. Z tego względu nie został on wskazywany w niniejszym opracowaniu.

Nadleśnictwo Lębork

Nadleśnictwo Lębork aktualnie przystępuje do prac, mających na celu zmianę przebiegu szlaku konnego. Planowana zmiana dotyczyć będzie przebiegu szlaku „W leśnictwie Darzewo” o długości 4,67 km.

Nadleśnictwo Rytel

Na terenie Nadleśnictwa Rytel planowany jest do realizacji jeden szlak konny o długości około 10 km, zlokalizowany w obrębie leśnictwa Funka, w pobliżu jeziora Niedźwiedzie. Szlak wyznaczany jest na prośbę jednej ze stadnin, znajdującej się na tym terenie. Nadleśnictwo Rytel jest w trakcie określania najbardziej optymalnego przebiegu szlaku.

Szlak Konny w Błękitnej Krainie

Szlak Konny w Błękitnej Krainie, którego trasa przebiega od Runowa po Nowęcín, biegnąc przez cały powiat lęborski, został uzgodniony i oznakowany w 2011 roku z inicjatywy Lokalnej Organizacji Turystycznej Ziemia Lęborska-Łeba. Obecnie szlak ten wskazywany jest jedynie przez Nadleśnictwo Cewice, na pozostałej długości nie jest użytkowany, wymaga on uzgodnienia oraz ponownego oznakowania. Wytyczona pełna trasa Szlaku konnego w Błękitnej Krainie przebiega przez Lęborską Drogę św. Jakuba, w ciągu nowego Pieszego Czerwonego Szlaku Turystycznego (łącznik dla pieszego czarnego "Szlaku krainy Maratonu Ekologicznego" i „Lęborskiej Drogi Św. Jakuba”) oraz przez "Dydaktyczną Ścieżkę Przyrodniczo - Historyczną w Obliwicach”.

W dniu 19 czerwca 2021 roku podpisany został list intencyjny w sprawie współpracy dotyczącej odtworzenia idei „Szlaku konnego w Błękitnej Krainie”. List ten podpisali przedstawiciele stajni i stadnin konnych, zarządu LOT Ziemia Lęborska-Łeba, lokalnych instytucji kultury i organizacji pozarządowych.

Podsumowując, należy podkreślić, iż zdecydowana większość szlaków konnych zlokalizowanych na terenie województwa pomorskiego znajduje się na terenach, będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Długość szlaków konnych zidentyfikowanych w obszarach administracyjnych poszczególnych nadleśnictw jest bardzo zróżnicowana. Do nadleśnictw, w obrębie których występują najbardziej rozbudowane szlaki konne, zaliczają się:

- Nadleśnictwo Kwidzyn – 195,34 km szlaków konnych,
- Nadleśnictwo Choczewo – 182,5 km szlaków konnych,
- Nadleśnictwo Wejherowo – 141,08 km szlaków konnych.

Na terenie 22 nadleśnictw, które swoim zasięgiem obejmują województwo pomorskie, nie zlokalizowano żadnych szlaków konnych, są to przede wszystkim obszary zachodniej i centralnej części województwa. Na niektórych ze wskazanych obszarów trwają prace, mające na celu wyznaczenie takich szlaków, odbywa się to zazwyczaj na wniosek zainteresowanych podmiotów – w tym przypadku ośrodków jeździeckich, które zgłaszają chęć odbywania jazd konnych po terenach leśnych, na wyznaczonych szlakach.

1.2. Analiza funkcjonalności istniejącej małej architektury

Szlaki konne na terenie województwa pomorskiego wyznaczone są przede wszystkim przez poszczególne nadleśnictwa. Zdecydowana większość zidentyfikowanych szlaków konnych nie posiada dedykowanej im małej architektury, na co wpływa kilka czynników. Poniżej wskazano te najczęściej wymieniane przez przedstawicieli poszczególnych nadleśnictw:

- brak zainteresowania wykorzystaniem takiej infrastruktury przez osoby korzystające ze szlaków konnych,
- niewielkie zainteresowanie niektórymi szlakami konnymi,
- brak konieczności wyznaczania punktów postojowych na krótkich szlakach konnych (o długości kilku km),
- wykorzystywanie szlaków konnych przede wszystkim przez ośrodki jeździeckie znajdujące się w niewielkiej odległości od szlaku, które posiadają odpowiednią infrastrukturę na terenie ośrodków.

Spośród wszystkich nadleśnictw z terenu województwa pomorskiego, w obrębie których zlokalizowane są szlaki konne, jedynie na obszarze trzech znajduje się mała architektura dedykowana jeźdźcom.

Nadleśnictwo Wejherowo

Na terenie Nadleśnictwa Wejherowo zlokalizowany jest jeden punkt postojowy – leśna stajnia znajdująca się nad jeziorem Dobre, wzdłuż szlaku konnego Reda-Dębki.

Rysunek 3: Stajnia leśna nad jeziorem Dobre

Źródło: grupa na Facebooku Konno po Puszczy Darżlubskiej,
<https://www.facebook.com/groups/959225801303484> (dostęp: 5.10.2021)

Stajnia leśna zlokalizowana jest po wschodniej stronie jeziora, bezpośrednio przy szlaku konnym.

Stajnia wyposażona została we wiatę dla jeźdźców oraz dwa padoki dla koni. W obrębie terenu Nadleśnictwa Wejherowo zlokalizowane były jeszcze dwie stajnie leśne (w Starzynie i Sobieńczycach), jednak ze względu na brak zainteresowania ze strony jeźdźców korzystaniem z nich zostały rozebrane.

Nadleśnictwo Choczewo

Na terenie Nadleśnictwa Choczewo zlokalizowanych jest 8 leśnych stajni. W obrębie każdej z nich znajduje się wyznaczone miejsce na popas oraz miejsce odpoczynku dla jeźdźców - wiaty z ławostółem.

Stajnie leśne zlokalizowane są na następujących trasach konnych:

1. Trasa Dębowa – niedaleko leśniczówki Dębina zlokalizowana jest leśna stajnia „Dębina”;
2. Trasa Dwa Jeziora – biegnie wokół dwóch jezior: Dąbrze i Czarne, nad każdym z nich umiejscowiona została leśna stajnia („Czarne”, „Dąbrówka”);
3. Trasa Wrzosowa – na trasie wyznaczone zostały dwie leśne stajnie: „Stilo” i „Amfiteatr”;
4. Trasa Plażowa – na trasie zlokalizowana jest stajnia leśna „Róża wiatrów” oraz „Lubiatówka”;
5. Trasa Nad Jeziorem – na terenie której zlokalizowana jest stajnia leśna „Łętówko”.

Rysunek 4: Stajnia leśna na terenie Nadleśnictwa Choczewo

Źródło: Nadleśnictwo Choczewo, <https://choczewo.gdansk.lasy.gov.pl/> (dostęp: 5.10.2021)

Wskazana infrastruktura jest regularnie wykorzystywana przez osoby korzystające ze szlaków konnych. Wynika to przede wszystkim z bardzo atrakcyjnego położenia geograficznego nadleśnictwa, co pozwoliło na wyznaczenie ścieżek konnych na terenach, które są chętnie wybierane przez jeźdźców, a bogata sieć szlaków konnych pozwala na organizowanie kilkugodzinnych jazd w terenie, podczas których zasadne jest robienie postojów i korzystanie ze stajni leśnych.

Nadleśnictwo Cewice

Na terenie Nadleśnictwa Cewice zlokalizowany jest jeden punkt postojowy dostosowany do potrzeb osób korzystających z pobliskich szlaków konnych. Punkt ten znajduje się w pobliżu Szlaku Przy Błękitnej Krainie, w miejscu, w którym łączy się on ze szlakiem Pętla Niebieska do Szlaku Po Błękitnej Krainie.

Jest to miejsce postoju pojazdów wraz z miejscem postoju dla koni, przy którym umiejscowione są belki, stanowiące uwiąz dla koni.

Na terenie pozostałych nadleśnictw nie znajdują się żadne miejsca postojowe dedykowane osobom korzystającym ze szlaków konnych.

Podsumowując, na terenie województwa pomorskiego zlokalizowanych jest 10 obiektów małej architektury dostosowanej typowo do potrzeb osób korzystających ze szlaków konnych. Zlokalizowane są one wyłącznie na terenach Lasów Państwowych. Najwięcej obiektów rekreacyjno-wypoczynkowych znajduje się na terenie Nadleśnictwa Choczewo. Mimo iż nadleśnictwem, na terenie którego zlokalizowanych jest najwięcej szlaków konnych (biorąc pod uwagę ich długość), jest Nadleśnictwo Kwidzyn, to na jego obszarze nie występują żadne punkty postojowe dostosowane do potrzeb jeźdźców. Z informacji przekazanych przez zarządzających szlakiem wynika, iż nie ma zapotrzebowania na korzystanie z takich punktów przez osoby korzystające ze szlaków (nie zgłaszają one potrzeby realizacji takich inwestycji, a dwa obiekty postojowe, które występowały na terenie szlaków konnych, zostały rozebrane ze względu na brak zainteresowania korzystaniem z nich).

1.3. Analiza stanu funkcjonujących całorocznie stadnin

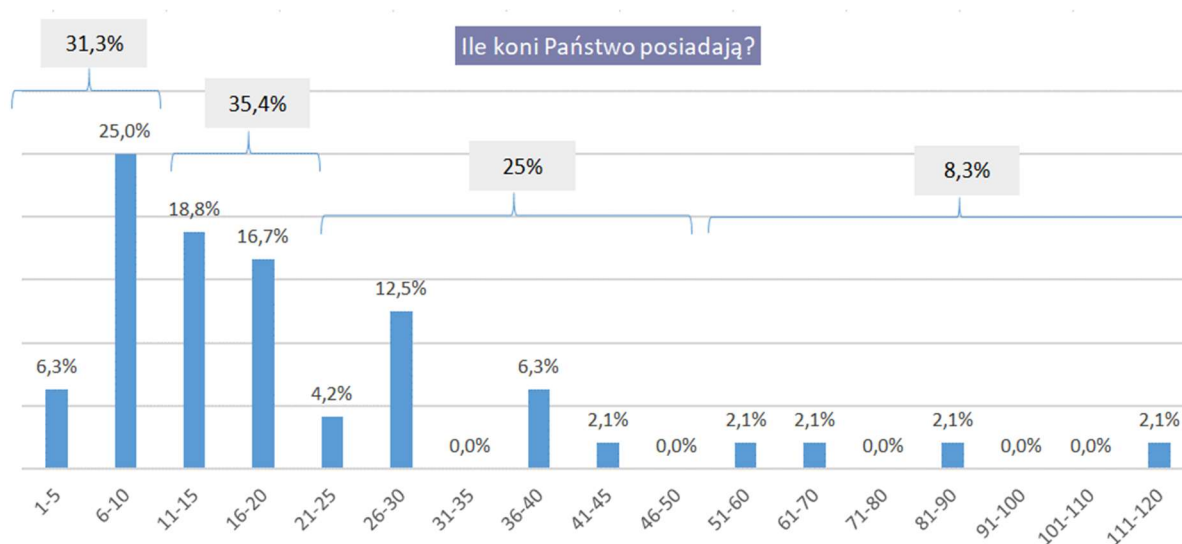
Podstawę analizy aktualnej sytuacji ośrodków jeździeckich, stadnin, stajni stanowią dane zgromadzone w ramach badania ankietowego przeprowadzonego w okresie wrzesień-październik 2021 r. wśród obiektów umożliwiających jazdę konną zlokalizowanych w województwie pomorskim. Głównym celem badania było określenie stanu aktualnego w zakresie infrastruktury, którą dysponują obiekty, realizowanych usług i korzystających z nich odbiorców, podejmowanych działań promocyjnych i współpracy. Ponadto cel badania stanowiło określenie pożądanych przez stadniny inwestycji, pozwalających na lepszy rozwój turystyki konnej w regionie oraz oczekiwań wobec Samorządu Województwa w zakresie prowadzenia działań promocyjnych, edukacji, pozyskiwania środków finansowych.

Badanie zostało zrealizowane na próbie 48 ośrodków prowadzących działalność na terenie województwa pomorskiego. Wykorzystano technikę wywiadów online CAWI (*Computer Assisted Web Interview*) i wywiadów telefonicznych CATI (*Computer-Assisted Telephone Interview*).

Posiadane konie i infrastruktura ośrodka

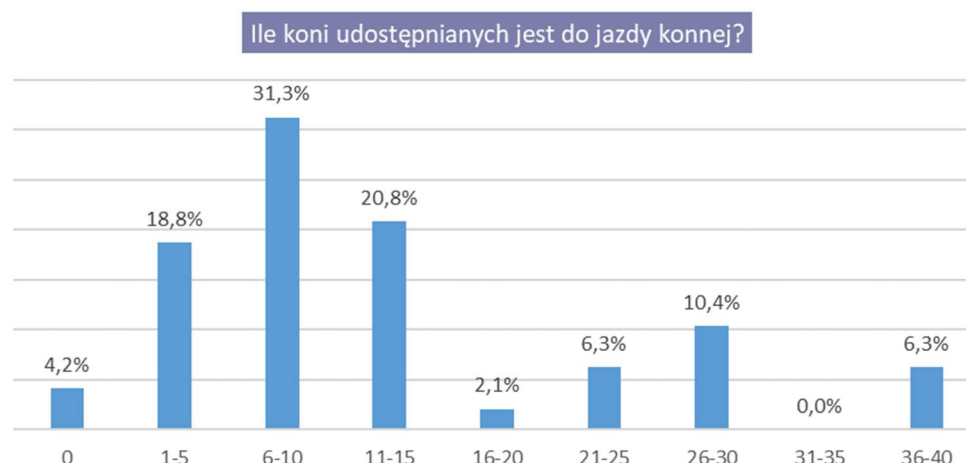
Potencjał ośrodków jeździeckich tworzą przede wszystkim posiadane konie i dostępna infrastruktura, dlatego też te aspekty poddano analizie jako pierwsze. Ze zgromadzonych danych wynika, że niemal co trzeci badany ośrodek (31%) można uznać za mały – posiada do 10 koni, w tym co czwarty dysponuje 6-10 końmi, zaś pozostałe stadniny posiadają od 1 do 5 koni. Nieco więcej stadnin posiada od 11 do 20 koni (35%), a co czwarta stadnina dysponuje liczbą 21-50 koni (25%). Najmniejszy odsetek (8%) stanowiły stadniny, które można określić jako duże – posiadające powyżej 50 koni. Najmniejszy ośrodek posiada 4 konie, zaś największy – 120. Pełen rozkład odpowiedzi zawiera poniższy wykres.

Wykres 4. Liczba koni w ośrodkach (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Zazwyczaj nie wszystkie konie, które posiada ośrodek, są udostępniane do jazdy dla klientów. Tak jest również w przypadku badanych obiektów. Co trzecia stadnina udostępnia 6-10 koni (31%), co piąta 1-5 koni (19%), niemal tyle samo badanych podmiotów udostępnia 11-15 koni (21%). Najwięcej koni – 36-40 – udostępniają 3 podmioty, co stanowi 6% ogółu. Dwie stadniny nie udostępniają koni do jazdy konnej (4%).

Wykres 5. Liczba koni udostępnianych do jazdy konnej (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

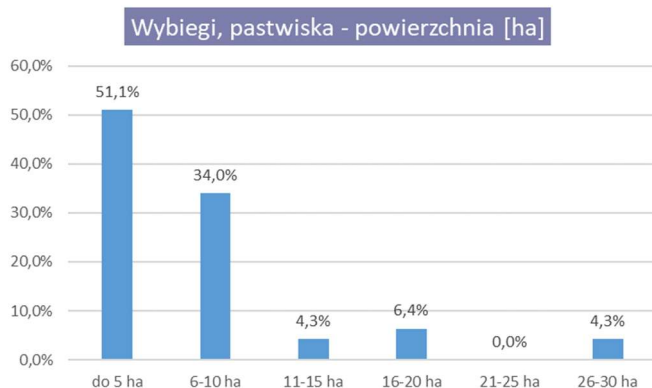
Niemal wszystkie badane obiekty prowadzą działalność przez cały rok. Jeden ośrodek funkcjonuje wyłącznie w sezonie letnim, co, jak wyjaśniają właściciele, jest spowodowane brakiem klientów poza sezonem.

W celu analizy standardu prowadzonych usług badane podmioty zapytano o infrastrukturę, jaką dysponuje prowadzony przez nich ośrodek. Jak pokazują zgromadzone dane, wszystkie stadniny posiadają wybiegi, pastwiska, niemal wszystkie dysponują również boksami, zaś halę posiada ponad 2/5 podmiotów (44%).

Wykres 6. Infrastruktura badanych ośrodków (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Wybiegi i pastwiska stanowią główną infrastrukturę ośrodków jeździeckich. Przebywanie na otwartej przestrzeni m.in. na pastwisku lub wybiegu w grupie koni jest najbardziej naturalnym sposobem ich utrzymania, pozwala im na przebywanie w ruchu oraz na swobodę

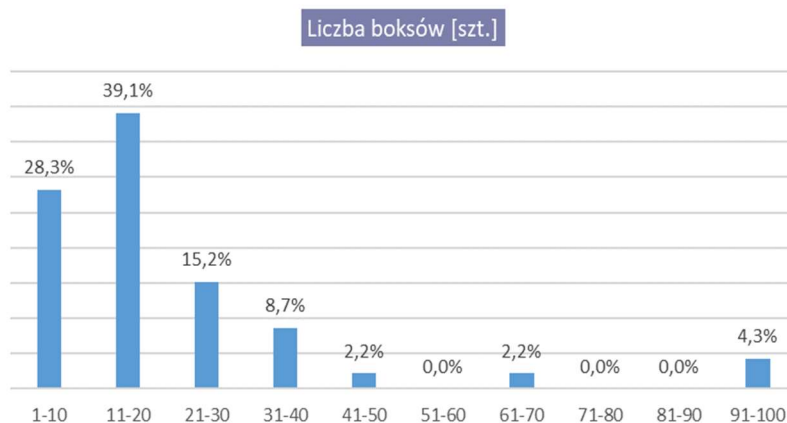
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=47, wrzesień-październik 2021 r.

w kontaktach społecznych z innymi końmi. Wybiegi i pastwiska powinny mieć odpowiednio dużą powierzchnię, by zapewnić koniom swobodę poruszania się.

Ponad połowa ankietowanych stadnin (51%) posiada do 5 ha wybiegów dla koni, zaś co trzeci ośrodek (34%) jest wyposażony w 6-10 ha pastwisk. Największą powierzchnią wybiegów, 26-30 ha, dysponują dwa podmioty (4%).

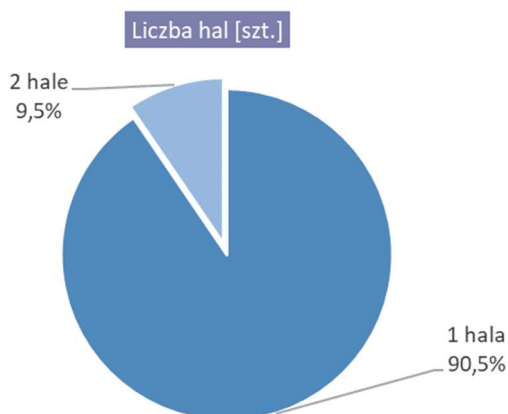
Wśród sposobów utrzymania koni wyróżnić można utrzymanie w pomieszczeniach do tego przeznaczonych, w tym np. boksy bądź stanowiska na uwięzi. System boksowy zaliczany jest do najczęściej stosowanych sposobów utrzymania koni.

Z badań wynika, że najczęściej spośród analizowanych ośrodków (40%) posiada 11-20 boksów, a niemal co trzeci podmiot jest wyposażony w 1-10 boksów (28%). Największą liczbą boksów, 91-100, również dysponują dwie stadniny (4%).

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=46, wrzesień-październik 2021 r.

Hala jeździecka, w przeciwieństwie do wybiegów, pastwisk czy boksów, stanowi infrastrukturę dodatkową ośrodków jeździeckich. Spośród wszystkich ankietowanych jedynie 44% wskazało, że na terenie ich ośrodka znajduje się co najmniej jedna hala. Spośród ośrodków, które posiadają taką infrastrukturę, zdecydowana większość dysponuje jedną halą (91%), zaś pozostałe obiekty posiadają dwie hale. Żaden z obiektów nie wskazał, iż dysponuje więcej niż dwiema halami.

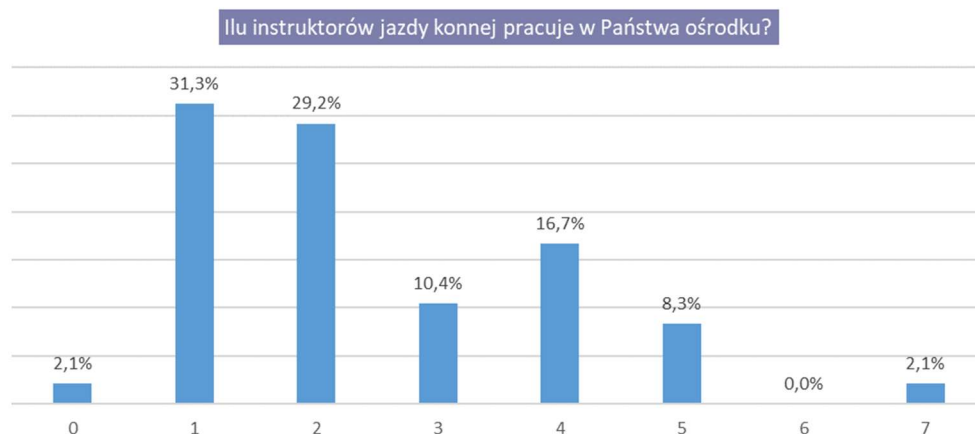

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=21, wrzesień-październik 2021 r.

Ważnym aspektem z perspektywy rozwoju ośrodka jest również liczba pracujących w nim instruktorów jazdy konnej. W co trzeciej badanej

stadninie (31%) pracuje jedynie jeden instruktor jazdy konnej, niemal tyle samo stajni (29%) dysponuje dwiema osobami, które prowadzą lekcje jazdy konnej, blisko co piąty ośrodek (17%) zatrudnia 4 instruktorów, zaś co dziesiąty podmiot – 3 osoby (10%). Ośrodek o największej liczbie pracujących instruktorów zatrudnia 7 osób.

Wykres 7. Instruktorzy jazdy konnej w ośrodkach (%)

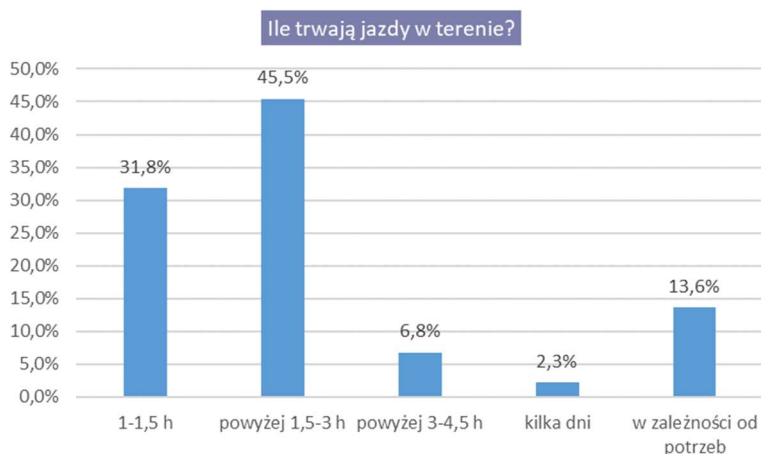

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Usługi i korzystający z usług ośrodka

Kolejnym analizowanym aspektem działalności ośrodków jeździeckich na terenie województwa pomorskiego były oferowane usługi i popyt na nie.

Niemal wszystkie badane obiekty prowadzą jazdy konne w terenie (96%). Najczęściej trwają

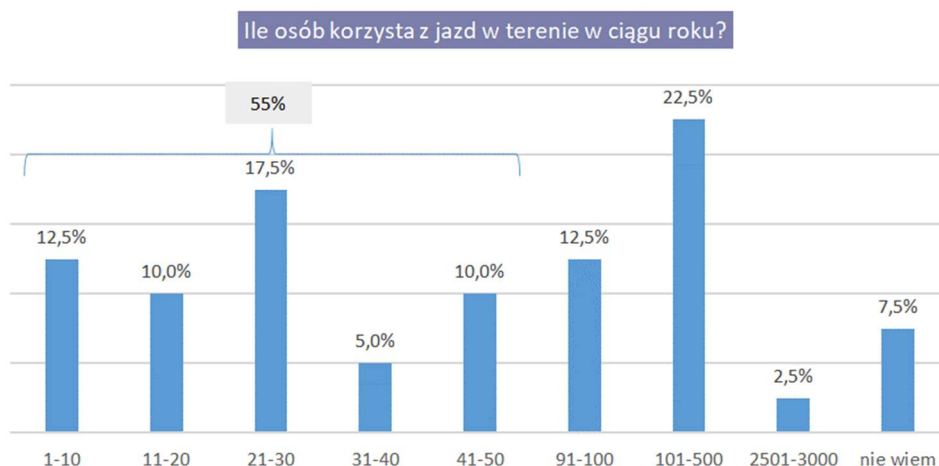
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=44, wrzesień-październik 2021 r.

one powyżej 1,5-3 godzin (46%), co trzeci badany ośrodek prowadzi krótsze jazdy w terenie, trwające 1-1,5 godziny (32%), a dłuższe jazdy trwające powyżej 3-4,5 godziny, organizuje 7% podmiotów. Spośród badanych stadnin 14% deklaruje, że czas trwania prowadzonych przez nie jazd w terenie jest dostosowywany indywidualnie do potrzeb klientów.

Jeśli zaś chodzi o popyt na tę usługę, to ponad połowa (55%) badanych stadnin deklaruje, że rocznie z jazd w terenie korzysta do 50 klientów, w tym niemal co piąty podmiot (18%) obsługuje 21-30 osób, 13% ośrodków świadczy tę usługę 1-10 osobom rocznie. Wśród stadnin,

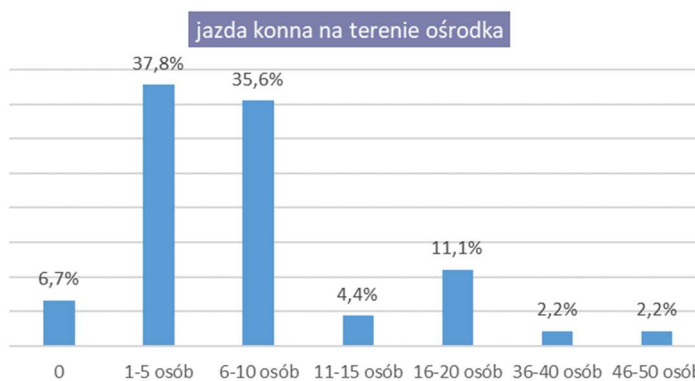
które obsługują większą liczbę osób rocznie, blisko co czwarta (23%) odnotowuje roczny popyt na tę usługę na poziomie 101-500 klientów.

Wykres 8. Liczba korzystających z jazd w terenie rocznie (%)

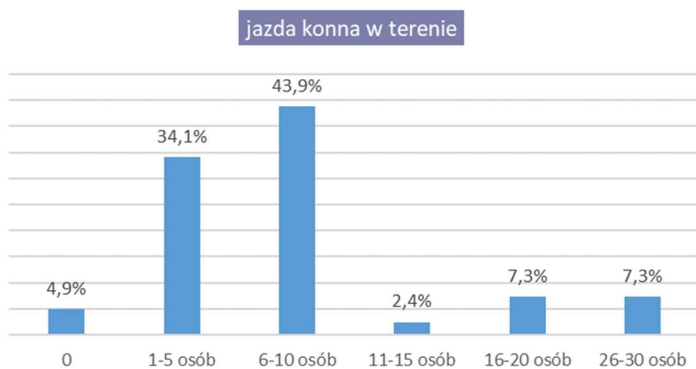
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=40, wrzesień-październik 2021 r.

Aby określić potencjał ośrodków w zakresie świadczonych usług, badane stadniny zapytano o maksymalną liczbę osób, które mogą jednocześnie korzystać z poszczególnych elementów ich oferty. Zdecydowana większość stadnin umożliwia jednoczesną jazdę konną na terenie ośrodka liczbie do 10 osób, w tym 38% oferuje tę usługę 1-5 osobom, a 36% zapewnia ją 6-10 osobom.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=45, wrzesień-październik 2021 r.

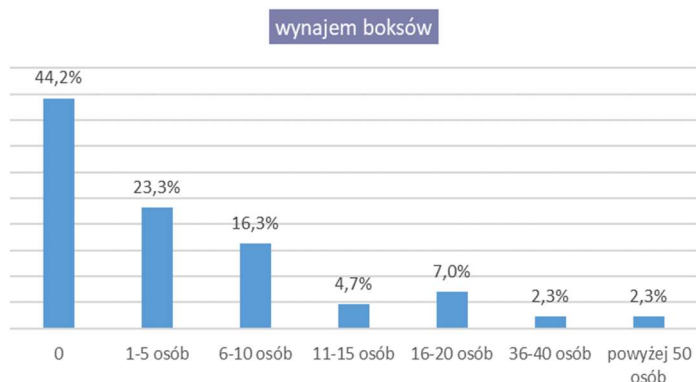
Od 16 do 20 osób może jednocześnie jeździć konno na terenie co dziesiątego (11%) badanego ośrodka. Do 50 osób jednocześnie może obsłużyć jeden podmiot (2%).

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=41, wrzesień-październik 2021 r.

Z jazdy konnej w terenie w ponad 2/5 ośrodków (44%) może skorzystać jednocześnie 6-10 osób, co trzeci z badanych obiektów (34%) jednocześnie świadczy tę usługę 1-5 osobom, zaś najwięcej osób – od 26 do 30

może jeździć konno w terenie w 7% badanych podmiotów.

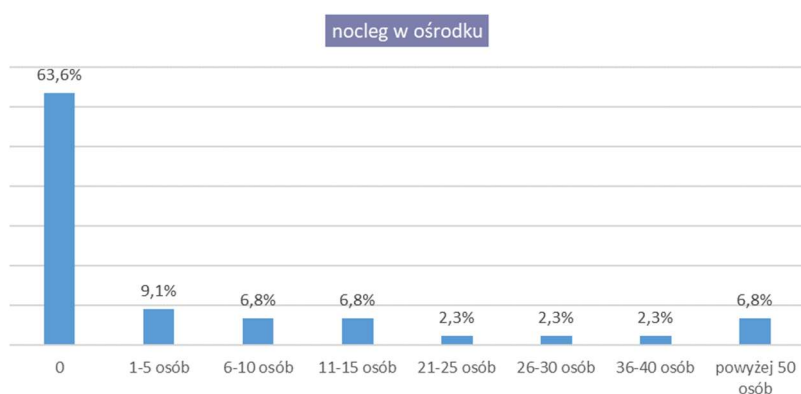

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=43, wrzesień-październik 2021 r.

W ramach badania ankietowego zweryfikowano także elementy dostępnej oferty na terenie ośrodków jeździeckich w odniesieniu do możliwości skorzystania z rehabilitacji ruchowej z wykorzystaniem koni. Zajęcia z hipoterapii posiada w swej ofercie blisko połowa podmiotów. W większości tych obiektów z usługi tej może jednocześnie korzystać 1-5 osób, a jeden ośrodek (2%) w tym samym czasie może obsłużyć 6-10 osób zainteresowanych hipoterapią.

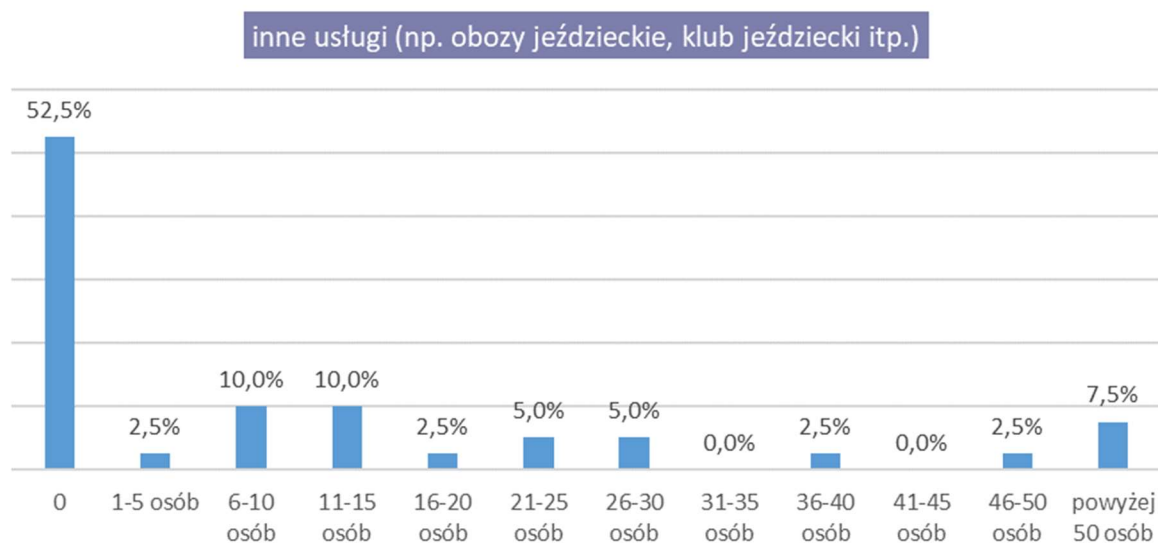
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=44, wrzesień-październik 2021 r.

Ponad połowa badanych podmiotów (53%) nie świadczy dodatkowych usług w postaci np. obozów jeździeckich, klubów jeździeckich itp. Wśród ośrodków deklarujących posiadanie w swojej ofercie tego typu usług, rozkład odpowiedzi dotyczących liczby osób mogących jednocześnie z nich korzystać, jest bardzo zróżnicowany, co prezentuje kolejny wykres.

Większość stadnin (64%) nie oferuje noclegu na terenie prowadzonego ośrodka. Spośród podmiotów posiadających w ofercie tę usługę, 9% zapewnia nocleg jednocześnie dla 1-5 osób, nocleg dla 6-10 osób i 11-15 osób oferuje po 7% ośrodków. Powyżej 50 osób może skorzystać z noclegu w trzech stadninach (7%).

Wykres 9. Udział korzystających z dodatkowych usług ośrodków jeździeckich (%)

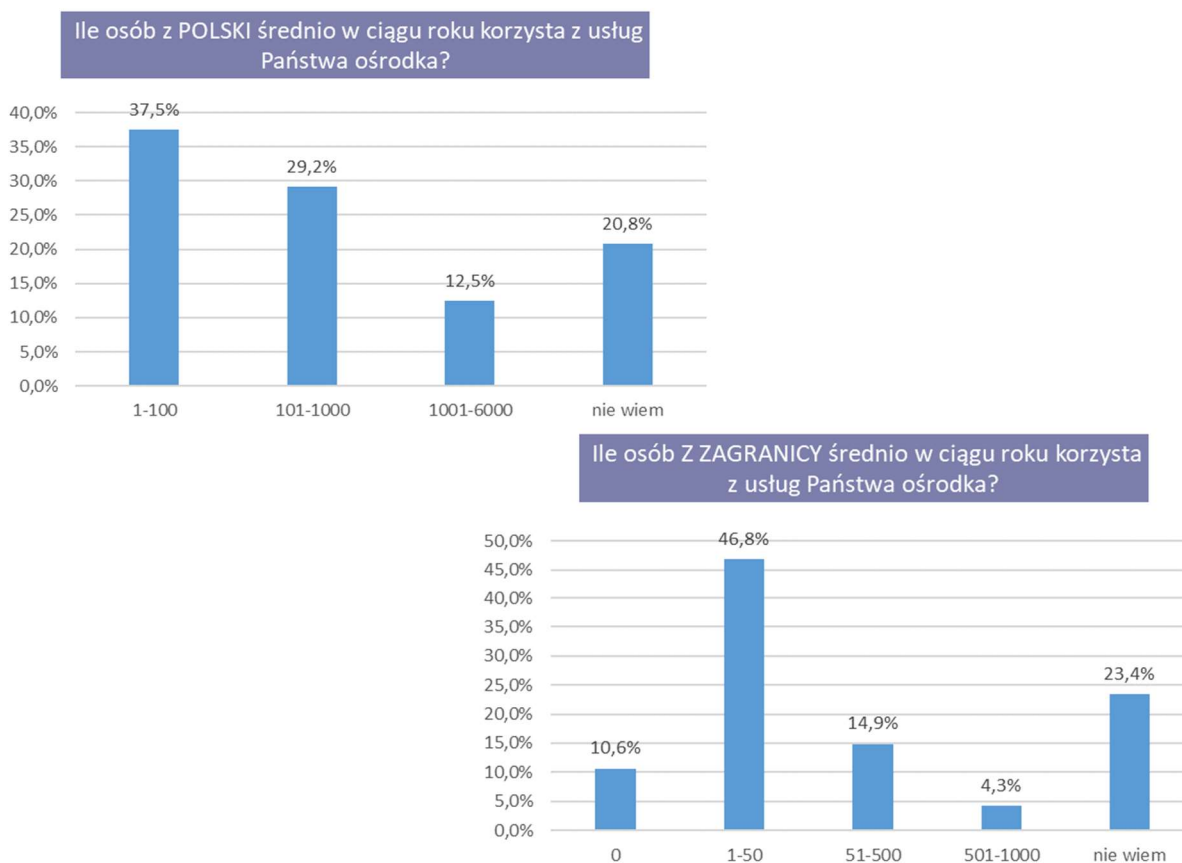
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=40, wrzesień-październik 2021 r.

Istotna z perspektywy planowanych działań w zakresie rozwoju turystyki konnej na terenie województwa pomorskiego jest analiza obecnego popytu na usługi ośrodków jeździeckich. W tym celu zapytano badane podmioty, ilu klientów z kraju i zagranicy obsługują w ciągu roku.

Zgromadzone dane wskazują, że w przypadku klientów z Polski blisko 2/5 stadnin obsługuje rocznie do 100 osób, niemal co trzecia stadnina (29%) świadczy usługi dla powyżej 100-1000 klientów rocznie, a 13% badanych podmiotów deklaruje, że z ich usług korzysta rocznie do 6000 osób.

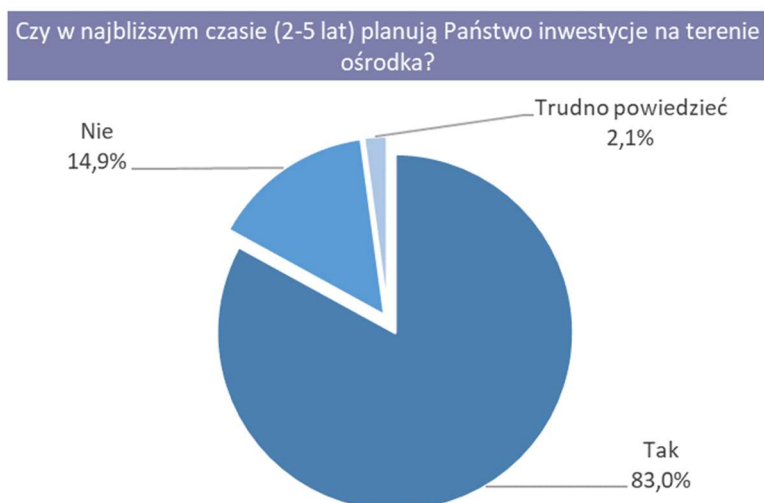
Niemal połowa badanych podmiotów (47%) obsługuje do 50 klientów z zagranicy rocznie. Od 51 do 500 klientów zagranicznych obsługuje 15% podmiotów, zaś do 1 000 jeźdźców spoza kraju korzysta z usług dwóch ośrodków (4%). Co dziesiąty badany ośrodek twierdzi, że z jego usług nie korzystają osoby z zagranicy.

Co ciekawe, co piąta stadnina deklaruje, że nie wie, ilu klientów obsługuje w skali roku. Może to oznaczać, że badane podmioty nie prowadzą ewidencji w tym zakresie lub nie chcą podawać informacji na temat tego, ile osób korzysta z ich usług.

Wykres 10. Korzystający z usług ośrodków z Polski i z zagranicy (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Badane podmioty zapytano również o plany inwestycyjne w rozwój ośrodka. Zdecydowana większość stadnin (83%) planuje w ciągu najbliższych 2-5 lat realizację inwestycji na terenie obiektu.

Wykres 11. Plany inwestycyjne na terenie ośrodków jeździeckich (%)

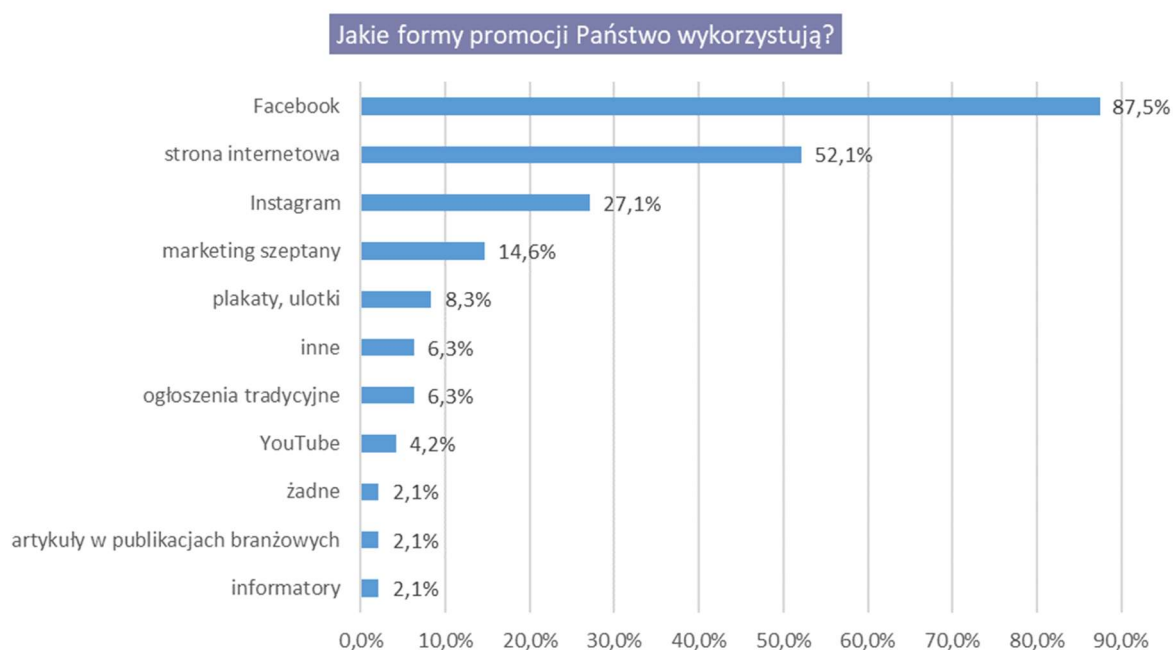
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=47, wrzesień-październik 2021 r.

Wśród planowanych inwestycji znalazły się m.in.:

- modernizacja infrastruktury na terenie ośrodka, modernizacja nawierzchni do jazdy konnej, montaż bezpieczniejszego ogrodzenia terenu przeznaczonego na popas dla koni, remont ujeżdżalni i ogrodzenia padoków, budowa zaplecza gospodarczego stajni,
- budowa nowej hali, stajni, wiaty całorocznej, karuzeli, boksów letnich, wykonanie zadaszzonego pomieszczenia do lonżowania, rozbudowa boksów, powiększenie placu do jazdy konnej, budowa toru T.R.E.C. (konkurs konia artystycznego), rozbudowa toru extream trail, budowa toru oraz infrastruktury do łucznictwa konnego, budowa parku habituacyjnego,
- powiększenie stada koni,
- stworzenie/zwiększenie/remont bazy noclegowej w ośrodku, budowa infrastruktury do organizacji kolonii, budowa świetlicy dla dzieci, sali kominkowej, infrastruktura dla camperów i pola namiotowego.

Promocja, partnerstwo i współpraca

Na zainteresowanie świadczonymi przez ośrodki jeździeckie usługami duży wpływ ma prowadzona promocja. Dzięki odpowiedniej promocji możliwe staje się przyciąganie większej liczby klientów, a co za tym idzie, zwiększenie zysków. Dlatego też właściciele stadnin zapytano o wykorzystywane przez nich formy promocji. Najpopularniejsze formy promocji realizowane są przez badane podmioty za pośrednictwem Internetu. Zdecydowana większość ośrodków promuje się na Facebooku (88%), a ponad połowa (52%) do promocji wykorzystuje prowadzoną stronę internetową obiektu. Co czwarty badany podmiot (27%) prowadzi promocję z wykorzystaniem Instagrama. Spośród bardziej tradycyjnych form promocji najczęściej wykorzystywany jest marketing szeptany (15%), plakaty, ulotki (8%) oraz ogłoszenia tradycyjne (6%). Warto podkreślić, że większość ośrodków wykorzystuje kilka form promocji swoich usług. Pełen rozkład odpowiedzi zawiera kolejny wykres.

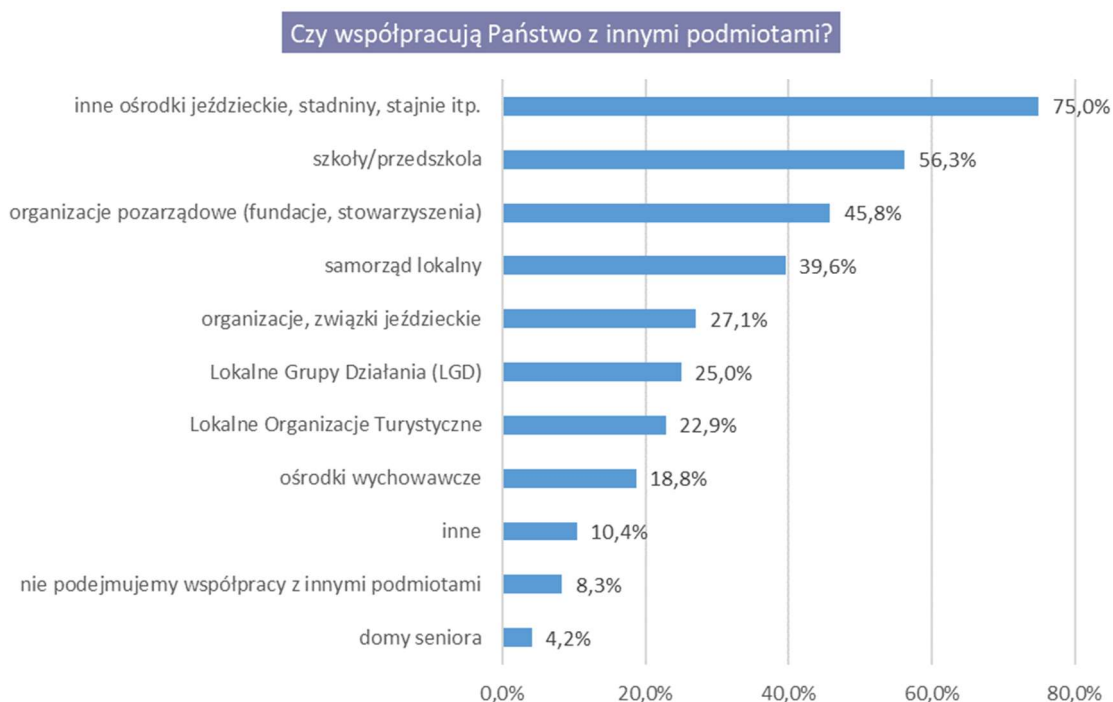
Wykres 12. Wykorzystywane przez ośrodki formy promocji (%)

* procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Wymierne korzyści w perspektywie rozwoju ośrodków może również przynieść współpraca i współdziałanie z innymi podmiotami. W celu oceny potencjału w tym zakresie zapytano badane stadniny, z kim podejmują współpracę w ramach prowadzonej działalności.

Niemal wszystkie badane obiekty umożliwiające jazdę konną (92%), współpracują z innymi podmiotami. Zdecydowana większość współdziała z innymi ośrodkami jeździeckimi, stadninami, stajniami itp. (75%), blisko 3/5 podejmuje współpracę ze szkołami/przedszkolami (56%), a niemal połowa badanych ośrodków deklaruje, że współpracuje z organizacjami pozarządowymi (46%). Nieco mniej podmiotów współpracuje z samorządem lokalnym (40%), organizacjami, związkami jeździeckimi (w tym: Polski Związek Jeździecki, Pomorski Związek Jeździecki, Polski Związek Hodowców Koni, Pomorski Związek Hodowców Koni) (27%), Lokalnymi Grupami Działania (25%) i Lokalnymi Organizacjami Turystycznymi (23%). Wśród innych podmiotów, z którymi nawiązują współpracę, badane ośrodki wskazywały okoliczne gospodarstwa agroturystyczne, hotele, restauracje, pensjonaty (10%).

Wykres 13. Podejmowana współpraca z innymi podmiotami (%)

* procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Pożądane inwestycje i oczekiwania w zakresie rozwoju turystyki konnej

Kolejnym etapem rozwoju pomorskiej turystyki konnej będzie realizacja konkretnych inwestycji we współpracy z Samorządem Województwa Pomorskiego.

W celu oszacowania deklaratywnej chęci współpracy w zakresie planowania i wyznaczania pomorskich szlaków konnych ze strony ośrodków, badane podmioty zapytano o chęć zaangażowania się w te działania.

Niemal wszystkie badane obiekty (96%) zadeklarowały chęć aktywnego włączenia się w dalsze etapy wdrażania działań rozwojowych na rzecz turystyki konnej w regionie.

Wykres 14. Zainteresowanie współpracą podczas planowania i wyznaczenia Pomorskich Szlaków Konnych (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Następnie poproszono badane ośrodki o wskazanie konkretnych inwestycji na szlakach w okolicy obiektu, których wdrożenie pozwoliłoby na lepszy rozwój turystyki konnej w regionie.

Wśród propozycji dominowało wytyczenie nowych szlaków w otoczeniu istniejących stajni (w tym szlaków leśnych wraz z pozostawieniem nieutwardzonego pobocza przy drogach leśnych) i odpowiednie ich oznakowanie we współpracy z nadleśnictwami i samorządem lokalnym, ulepszenie szlaków istniejących, utworzenie małej architektury, z której mogą korzystać jeźdźcy (miejsca postojowe z dostępem do wody, toaletą, rampami na wózki inwalidzkie, miejscem na ognisko, obozowisko; zagrody; wiaty z koniowiazami lub padokami; stajnie leśne; ogrodzone miejsca na popas).

Ponadto za pożądane inwestycje rozwojowe badane ośrodki uznały również:

- wyznaczenie bezpiecznych, odpowiednio oznakowanych przejść przez drogi publiczne,
- wyznaczenie bezpiecznych tras konnych na plaży,
- budowę toru z przeszkodami T.R.E.C. w celu zróżnicowania oferty dla turystów na koniach oraz organizacji imprezy sportowej (zawodów),
- wyznaczenie ścieżek edukacyjnych,
- oznakowanie ośrodków według ustalonych standardów,
- umieszczenie na szlakach tablic informacyjnych o atrakcjach i usługach w okolicy,
- dostęp on-line do informacji o trasach,
- promocję wytyczonych szlaków.

Właściciele stajni podzielili się również wartościowymi sugestiami, które warto uwzględnić przy planowaniu dalszych działań:

„Problem szlaków konnych nie polega jedynie na ich oznakowaniu. Satysfakcja z jazdy konnej polega na ich różnorodności, a nie na codziennym przemieszczaniu się po tej samej trasie. Ważnym jest, aby w otoczeniu istniejących stajni stworzyć pajęczynę krótkich odcinków, umożliwiających przemieszczanie się w różnych kombinacjach”.

„Warto rozbudować trasę konną "Modrzewiowa Trasa Konna", by była zachowana dla koni, rowerzystów, pieszych, narciarzy biegowych, aby ochronić tę trasę przed inwestycjami drogowymi”.

„Wartym rozważenia jest skomunikowanie lokalnych tras konnych z trasami wojewódzkimi, np. szlakiem konnym im. Daniela Chodowieckiego”.

„Zasadnym byłoby utworzenie kilku tras, umożliwiających różnorodne planowanie wyjazdów w teren, łączących stajnie, by można było organizować wspólnie rajdy”.

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego planuje w nadchodzących latach podjęcie szeregu działań w zakresie rozwoju turystyki konnej na terenie województwa. Ponieważ istotnym jest, by inicjatywy te odpowiadały na potrzeby stajni, stadnin i ośrodków jeździeckich, poproszono badane podmioty o wskazanie oczekiwań wobec Samorządu Województwa Pomorskiego w zakresie prowadzenia działań promocyjnych, edukacji, pozyskiwania środków finansowych.

W zakresie działań edukacyjnych pojawiły się następujące propozycje:

- szkolenia w zakresie hipoterapii,
- szkolenia z zakresu prowadzenia ośrodków jeździeckich,
- wsparcie rozwoju edukacji związanej z jeździectwem na terenie województwa, w tym: technik jeździec, berajter, stajenny czy podkuwacz oraz lekarz weterynarii (w województwie brakuje kliniki, więc na wszelkie większe operacje należy z końmi jeździć aż do Gniezna czy Warszawy).

W kategorii pozyskiwanie środków finansowych badane podmioty wskazywały następujące potrzeby:

- pomoc w pozyskaniu funduszy na infrastrukturę i znakowanie szlaków,
- pomoc w pozyskaniu środków finansowych na rozwój infrastruktury ośrodków,
- możliwość pozyskania dofinansowania na zakup koni do hipoterapii,
- udostępnienie funduszy na rozwój turystyki konnej (w tym bezpośrednie finansowanie lub współfinansowanie rozbudowy i wyposażenia infrastruktury stajennej, tj. budynki gospodarcze, kryty lonżownik/ujeżdżalnia, maneż, mała architektura, domki letniskowe i place zabaw dla gości, zaplecze noclegowe, itd.),
- finansowanie lub współfinansowanie zajęć z hipoterapii dla osób potrzebujących,
- dofinansowanie szkoleń z zakresu jeździectwa, hipoterapii,
- dofinansowanie do zajęć z jazdy konno dla dzieci ze szkół.

W zakresie prowadzenia działań promocyjnych wskazano następujące oczekiwania:

- promowanie szeroko pojętego jeździectwa jako formy prozdrowotnej w mediach, np. TV, radio,
- promocja turystyki konnej,
- promowanie jeździectwa naturalnego oraz mniej znanych dyscyplin jeździeckich,
- promowanie regionu w kraju i za granicą,
- pomoc dla stajni w promowaniu usług na obszarze województwa pomorskiego,
- organizacja spójnej promocji szlaków,
- stworzenie informatorów o trasach konnych i stajniach zlokalizowanych na terenie województwa pomorskiego,
- zorganizowanie wojewódzkiego programu edukacji jeździeckiej wzorem Niemiec,
- kampania społeczna skierowana do kierowców na temat koni w ruchu ulicznym,
- edukowanie społeczeństwa w zakresie korzyści z jazdy konnej po lesie.

Wśród udzielanych odpowiedzi pojawiły się również oczekiwania w zakresie komunikacji:

- sprawny przepływ informacji samorząd-stajnia,
- udostępnienie bieżących informacji istotnych z perspektywy rozwoju ośrodków na stronie internetowej,
- bezpośrednie informowanie ośrodków o możliwości pozyskania środków finansowych na szkolenia, rozbudowę infrastruktury, organizację imprez jeździeckich oraz na rozwój turystyki konnej w regionie.

Ponadto ośrodki oczekują również wsparcia ze strony Samorządu Województwa w uzyskaniu zgody na przejazd od wszystkich administratorów danych terenów, w tym pomoc w rozmowach z Lasami Państwowymi i Urzędem Morskim w uzyskaniu zgody na wjazd na plażę.

Podsumowanie

Co trzeci badany ośrodek posiada do 10 koni, nieco więcej stadnin posiada od 11 do 20 koni (35%), a co czwarta stadnina dysponuje liczbą 21-50 koni. Najmniejszy odsetek stanowią stadniny, które można określić jako duże – posiadające powyżej 50 koni.

Zdecydowana większość badanych podmiotów udostępnia do jazdy konnej do 15 koni, w tym co trzecia stajnia udostępnia 6-10 koni, co piąta – 11-15 koni, tyle samo badanych podmiotów udostępnia 1-5 koni. Niemal wszystkie badane obiekty prowadzą działalność całoroczną.

Wszystkie stadniny posiadają wybiegi, pastwiska, niemal wszystkie dysponują również boksami, zaś w halę wyposażonych jest 2/5 podmiotów. W co trzeciej badanej stadninie pracuje zaledwie jeden instruktor jazdy konnej, niemal tyle samo stajni dysponuje dwiema osobami, które prowadzą lekcje jazdy konnej, a blisko co piąty ośrodek zatrudnia 4 instruktorów.

Niemal wszystkie badane obiekty prowadzą jazdy konne w terenie. Najczęściej trwają one powyżej 1,5-3 godzin. Ponad połowa badanych stadnin deklaruje, że rocznie z jazd w terenie korzysta do 50 klientów, blisko co czwarta odnotowuje roczny popyt na tę usługę na poziomie 101-500 klientów.

Zdecydowana większość stadnin umożliwia jednoczesną jazdę konną na terenie ośrodka liczbie do 10 osób. Z jazdy konnej w terenie w ponad 2/5 ośrodków może skorzystać jednocześnie 6-10 osób, co trzeci z badanych obiektów (34%) jednocześnie świadczy tę usługę 1-5 osobom. Wynajem boksów oferuje ponad połowa ośrodków. Niemal co czwarta stadnina zapewnia wynajem boksów dla 1-5 koni, niemal co piąty podmiot udostępnia na wynajem 6-10 boksów.

Zajęcia z hipoterapii posiada w swej ofercie blisko połowa podmiotów. W większości tych obiektów z usługi może jednocześnie korzystać 1-5 osób. Większość stadnin nie oferuje swoim klientom noclegu. Ponad połowa badanych podmiotów nie świadczy dodatkowych usług w postaci np. obozów jeździeckich, klubów jeździeckich itp.

Analiza danych dotyczących popytu pokazuje, że 2/5 stadnin obsługuje rocznie do 100 klientów z Polski, niemal co trzecia stadnina świadczy usługi dla powyżej 100-1000 klientów rocznie, a 13% badanych podmiotów deklaruje, że z ich usług korzysta rocznie do 6000 osób. Jeśli zaś chodzi o klientów z zagranicy, to niemal połowa badanych podmiotów obsługuje do 50 osób rocznie. Od 51 do 500 klientów zagranicznych obsługuje 15% podmiotów, zaś do 1 000 jeźdźców spoza kraju korzysta z usług dwóch ośrodków (4%). Co dziesiąty badany ośrodek deklaruje, że z jego usług nie korzystają osoby z zagranicy. Co piąta stadnina twierdzi, że nie wie, ilu klientów obsługuje w skali roku. Może to oznaczać, że badane podmioty nie prowadzą ewidencji w tym zakresie lub nie chcą podawać informacji na temat tego, ile osób korzysta z ich usług.

Zdecydowana większość stadnin planuje w ciągu najbliższych 2-5 lat realizację inwestycji na terenie obiektu, w tym m.in. budowę i modernizację infrastruktury na terenie ośrodka, powiększenie stada koni.

Najchętniej wykorzystywane przez badane podmioty formy promocji realizowane są za pośrednictwem Internetu – ośrodki najczęściej promują się poprzez Facebooka, prowadzoną stronę internetową obiektu oraz Instagram. Spośród bardziej tradycyjnych form promocji najpopularniejszy jest marketing szeptany, plakaty, ulotki oraz ogłoszenia tradycyjne.

Niemal wszystkie badane obiekty umożliwiające jazdę konną współpracują z innymi podmiotami. Najczęściej są to inne ośrodki jeździeckie, stadniny, stajnie itp., szkoły/przedszkola oraz z organizacje pozarządowe.

Niemal wszystkie badane obiekty chcą aktywnie włączyć się w dalsze etapy rozwoju turystyki konnej w regionie.

Wśród propozycji konkretnych inwestycji na szlakach w okolicy obiektu, których wdrożenie pozwoliłoby na lepszy rozwój turystyki konnej w regionie, badane ośrodki najczęściej

wskazywały wytyczenie nowych szlaków w otoczeniu istniejących stajni (w tym szlaków leśnych) i odpowiednie ich oznakowanie we współpracy z nadleśnictwami i samorządem lokalnym, ulepszenie szlaków istniejących, utworzenie małej architektury.

1.4. Stadniny specjalistyczne

Turystyka konna kojarzona jest przede wszystkim z jeździectwem i jazdą konną. Ośrodki jeździeckie oferujące tego typu usługi, można scharakteryzować, biorąc pod uwagę rodzaj jeździectwa możliwy do uprawiania w jego obrębie. Do rodzajów tego typu usług zaliczyć należy: jeździectwo rekreacyjne oraz jeździectwo sportowe, dodatkowo możliwe jest w ramach jednego ośrodka oferowanie usług mieszanych, obejmujących oba rodzaje jeździectwa. Na podstawie realizowanego w danym ośrodku rodzaju jeździectwa można określić profil jego działalności.

Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, iż wśród analizowanych stadnin dominują ośrodki jeździeckie, oferujące zarówno możliwość uprawiania jeździectwa sportowego, jak i rekreacyjnego (53%). Spośród badanych ośrodków 45% oferuje jazdę rekreacyjną, a tylko jeden podmiot zajmuje się wyłącznie jeździectwem sportowym (2%). Warto jednak zauważyć, że pod względem profilu działalności stadnin badana zbiorowość wydaje się nie odzwierciedlać populacji, co oznacza, że udział stadnin sportowych w ogóle ośrodków jest faktycznie większy niż wynika to z przeprowadzonego badania.

Wykres 15. Profil działalności stadnin (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Stadniny specjalistyczne, specjalizujące się w jeździectwie sportowym, oferują nie tylko możliwość uczestniczenia w zajęciach sportowych, ale także m.in. przygotowują do zawodów sportowych czy oferują możliwość zdobywania dodatkowych uprawnień.

Na terenie województwa pomorskiego zlokalizowanych jest 11 ośrodków jeździeckich, posiadających certyfikację Polskiego Związku Jeździeckiego, której celem jest weryfikacja

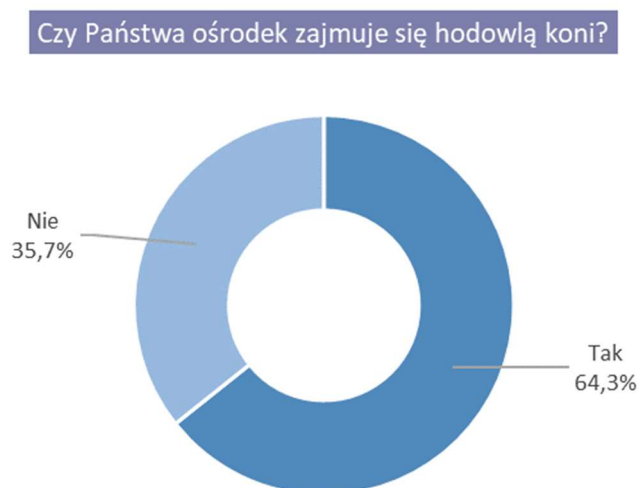
ośrodków względem możliwości szkolenia podstawowego, kwalifikacji osób prowadzących zajęcia oraz jakości świadczonych usług⁴.

Poza jeździectwem sportowym i rekreacyjnym działalność stadnin koncentruje się również wokół hodowli koni. Hodowla koni w Polsce oparta jest w głównej mierze na hodowli państwowej prowadzonej w 13 spółkach, dla których hodowla koni jest podstawową działalnością oraz w 7 spółkach, których działalnością zasadniczą jest hodowla roślin uprawnych lub hodowla innych zwierząt gospodarskich, a hodowla koni stanowi dla nich działalność dodatkową. Podstawowym celem działalności tych spółek jest realizacja programów hodowlanych. Koncentruje się ona na dwóch obszarach:

- utrzymanie ogierów i udostępnianie ich pozostałym hodowcom, oferując usługi w zakresie rozrodu koni dla hodowli terenowej,
- prowadzenie hodowli w celu ochrony i doskonalenia najcenniejszego materiału genetycznego dla potrzeb krajowej hodowli oraz umożliwienia zachowania rodzimych ras.

Hodowlą koni w Polsce zajmują się również podmioty prywatne⁵, które w badaniu ankietowym stanowiły zdecydowaną większość spośród ośrodków, wskazujących hodowlę koni jako element swojej działalności. Wśród badanych stadnin znalazła się również jedyna zlokalizowana na terenie województwa pomorskiego stadnina prowadząca państwową hodowlę koni. Na pytanie „Czy Państwa ośrodek zajmuje się hodowlą koni?“, większość (64%) wskazała odpowiedź twierdzącą.

Wykres 16. Hodowla koni w ośrodkach (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

⁴ Certyfikowane ośrodki, <https://pzj.pl/sport/certyfikowane-osrodki> (dostęp 29.11.2021).

⁵ Informacja o wynikach kontroli. Państwowa hodowla koni w Polsce, NIK, marzec 2020 r.

Z danych wskazanych w centralnej bazie danych koniowatych⁶ wynika, iż na terenie województwa pomorskiego w roku 2020 zarejestrowanych było aż 5 279 właścicieli koniowatych zarejestrowanych w Polskim Związku Hodowców Koni.

Podsumowując, należy podkreślić, iż wśród stadnin biorących udział w badaniu, jedynie nieliczne ukierunkowane są wyłącznie na jeden rodzaj działalności związanej z turystyką konną. Spośród wszystkich ośrodków objętych badaniem ankietowym tylko jeden zajmuje się wyłącznie jeździectwem sportowym, pozostałe ośrodki jeździeckie ukierunkowane są na jeździectwo rekreacyjne bądź działalność mieszaną (zajmują się zarówno jeździectwem sportowym, jak i rekreacyjnym). Wszystkie ośrodki objęte badaniem, które wskazały, iż zajmują się hodowlą koni, w ramach swojej działalności prowadzą także dodatkowe zajęcia związane m.in. z jeździectwem sportowym bądź jeździectwem rekreacyjnym.

1.5. Analiza atrakcyjności turystycznej wokół istniejących, zidentyfikowanych stadnin w województwie pomorskim

Walory przyrodnicze, wypoczynkowe oraz krajoznawcze, jak również korzystna lokalizacja i rozwinięta baza noclegowo-gastronomiczna województwa pomorskiego determinują jego wysoką atrakcyjność turystyczną na tle Polski. Potwierdzają to również dane z portalu nocowanie.pl (czerwiec-sierpień 2021), z których wynika, iż podczas sezonu letniego miejscowości zlokalizowane na Pomorzu, w tym w szczególności miejscowości nadmorskie, plasują się na czołowych miejscach lokalizacji wybieranych przez turystów. Pamiętać należy jednak, iż nie wszystkie miejscowości województwa pomorskiego zlokalizowane są nad morzem, a o rozwoju turystyki aktywnej, w tym turystyki konnej, decyduje szereg różnych czynników. Wśród nich wyróżnić należy w szczególności dostępność bazy gastronomiczno-noclegowej, wytyczonych szlaków oraz walory przyrodnicze i krajobrazowe. Analiza atrakcyjności turystycznej wokół zidentyfikowanych stadnin uwzględnia:

- **dostępność bazy hotelarsko-gastronomicznej (tak/nie);** baza hotelarsko-gastronomiczna uznawana jest za dostępną, w przypadku gdy w odległości nie większej niż 5 km od wyznaczonej stadniny zlokalizowane są obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz obiekty gastronomiczne oferujące jedzenie na wynos;
- **możliwość jazdy konnej po wytyczonych szlakach (tak/nie);** przyjęto, iż istnieje możliwość jazdy konnej po wytyczonych szlakach, gdy znajdują się one nie dalej niż 3 km od stadniny;
- **walory krajobrazowe i przyrodnicze:** możliwość jazdy konnej po wytyczonych szlakach przebiegających przez przynajmniej jeden z wymienionych: Obszar Chronionego Krajobrazu, Park Krajobrazowy lub Park Narodowy wraz z otulinami, Obszary Natura 2000, Rezerwat Przyrody, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy.

⁶ Centralna Baza Danych Koniowatych, <https://www.cbdk.pl/> (dostęp: 2.11.2021).

Oceny punktowej dokonano po zsumowaniu odpowiedzi twierdzących na pytania o poszczególne elementy analizy atrakcyjności turystycznej stadnin, jakimi są: możliwość jazdy konnej po wytyczonych szlakach, dostępność bazy hotelarsko-gastronomicznej oraz walory krajobrazowe i przyrodnicze (odpowiedź TAK=1 punkt, odpowiedź NIE=0 punktów). Wśród wyszczególnionych obiektów oferujących jazdę konną, wyróżnić można 38 podmiotów, zdobywających maksymalną liczbę, tj. 3 punkty. Dostęp do szlaków konnych w odległości do 3 km od obiektu posiada 51 stadnin, a 50 z nich ma możliwość jazdy konnej po wytyczonych trasach, korzystając tym samym z walorów przyrodniczych obszarów chronionych. 120 obiektów zlokalizowanych jest nie dalej niż 5 km od przynajmniej jednego obiektu gastronomicznego i zbiorowego zakwaterowania. Jedynie 26 na 159 ośrodków jeździeckich nie wyróżniło się żadnym z czynników świadczących o atrakcyjności danej lokalizacji, uzyskując tym samym 0 punktów.

Intensywny ruch turystyczny w województwie pomorskim przyczynił się do znacznego rozwoju bazy hotelarsko-gastronomicznej. Region ten charakteryzuje się również licznymi formami ochrony przyrody, co stanowi bardzo dobrą podstawę do wykorzystania wymienionych elementów i zwiększania atrakcyjności turystycznej pozostałych podmiotów oferujących jazdę konną.

2. Możliwości rozwoju Pomorskiej Turystyki Konnej

2.1. Wstępna analiza popytu – analiza uczestnictwa w turystyce konnej

Dostępne dane gromadzone w publicznych rejestrach, raportach oraz innych ogólnodostępnych dokumentach dotyczących turystyki konnej uniemożliwiają kompleksową ocenę uczestnictwa. Zatem oszacowanie popytu (liczby osób uprawiających turystykę konną) nie jest możliwe. W związku z tym w ramach załącznika nr 6 do niniejszego dokumentu wskazano propozycję kwestionariusza ankiety, który umożliwi pozyskanie niezbędnych informacji. Badanie pozwoli zdobyć wiedzę o tym, ilu mieszkańców Polski jeżdżących konno, zarówno rekreacyjnie, jak i sportowo, uprawia turystykę konną i wybiera w tym celu region pomorski. Sugeruje się realizację badania z wykorzystaniem techniki CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview*).

2.2. Identyfikacja graficzna potencjału regionu w zakresie turystyki konnej

W celu identyfikacji graficznej potencjału województwa pomorskiego na mapie zaprezentowano najważniejsze informacje dotyczące turystyki konnej na tym obszarze, tj. następujące elementy:

1. Szlaki konne zlokalizowane na terenach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe;
2. Szlaki konne zlokalizowane poza terenami będącymi w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe;
3. Szlaki konne będące w trakcie wyznaczania – potencjalny przebieg nowych szlaków konnych;
4. Obiekty małej architektury dostosowanej do potrzeb jeźdźców i koni;
5. Ośrodki jeździeckie objęte badaniem ankietowym w okresie wrzesień-październik 2021 r.;
6. Pozostałe ośrodki jeździeckie zlokalizowane na terenie województwa pomorskiego, które nie wzięły udziału w badaniu ankietowym.

OZNACZENIA

POMORSKA TURYSTYKA KONNA

- Stadniny, które wzięły udział w badaniu ankietowym
- Zidentyfikowane stadniny, które odmówiły wzięcia udziału w badaniu ankietowym nie zaangażowane w diagnozę
- Punkty postojowe
- Szlaki konne będące w trakcie wyznaczania - potencjalny przebieg nowych szlaków,
- Szlaki konne zlokalizowane na terenach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa leśnego Lasy Państwowe
- Szlaki konne zlokalizowane poza terenami będącymi w zarządzie Państwowego Gospodarstwa leśnego Lasy Państwowe

OCHRONA PRZYRODY

- Parki narodowe
- Parki krajobrazowe
- Obszary Chronionego Krajobrazu
- Obszary na liście Światowych Rezerwatów Biosfery UNESCO

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

- Autostrady
- Drogi krajowe
- Drogi wojewódzkie
- Drogi powiatowe
- Linie kolejowe
- Kolej waskotorowa

GRANICE ADMINISTRACYJNE

- Granica województwa pomorskiego
- Granice województw
- Granice gmin

2.3. Szlaki turystyczne – miejsca szczególnie atrakcyjne do rozwoju turystycznych szlaków konnych

Szlaki jeździeckie (konne), zgodnie z definicją, to oznakowane trasy, umożliwiające odbywanie bezpiecznych wędrówek konnych, wyposażone w odpowiednią infrastrukturę, umożliwiającą wypoczynek jeźdźca i konia (np. koniowiązy, wodopoje czy stajnie leśne). Miejscami najbardziej atrakcyjnymi dla potencjalnych użytkowników takich szlaków są przede wszystkim miejsca o walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Atrakcyjność szlaków konnych wiąże się m.in. z urozmaiconym krajobrazem i ukształtowaniem terenu, z tego względu za najbardziej atrakcyjne miejsca do wyznaczania szlaków konnych uważa się:

- tereny leśne będące w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe,
- tereny leśne niestanowiące własności Skarbu Państwa,
- terenu parków narodowych,
- tereny rezerwatów przyrody,
- tereny parków krajobrazowych,
- tereny stanowiące obszary chronionego krajobrazu,
- pas techniczny pasa nadbrzeżnego.

Poniżej przedstawiono najważniejsze uregulowania prawne związane z możliwością wytyczania szlaków konnych na tych terenach. Dodatkowo wskazano także informację dotyczącą podstaw prawnych wytyczania szlaków konnych na terenach dróg publicznych oraz terenach innych właścicieli.

W tym miejscu należy jednak zaznaczyć, że wytyczenie szlaków konnych będzie wymagało dokonywania uzgodnień oraz uzyskiwania zgód i pozwoleń znacznej liczby podmiotów, będących właścicielami gruntów lub takich, którym powierzono zarządzanie gruntami (*vide* PGL LP w stosunku do gruntów Skarbu Państwa).

Rodzaj terenu	Podstawa prawna	Treść unormowania odnoszącego się do dopuszczalności poruszania się konno po określonym terenie	Uwagi
Lasy państwowe, tj. lasy stanowiące własność Skarbu Państwa zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe	Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1275).	<p>Art. 4 ust. 3 W ramach sprawowanego zarządu Lasy Państwowe prowadzą gospodarkę leśną, gospodarują gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną, a także prowadzą ewidencję majątku Skarbu Państwa oraz ustalają jego wartość</p> <p>Art. 29 ust. 1a jazda konna w lesie dopuszczalna jest tylko drogami leśnymi wyznaczonymi przez nadleśniczego.</p>	<p>Ustawodawca normuje pojęcie dróg leśnych jako dróg położonych w lasach niebędących drogami publicznymi w rozumieniu przepisów o drogach publicznych.</p> <p>Podmiotem uprawnionym do wyznaczenia dróg leśnych, po których może odbywać się jazda konna w lesie, jest właściwy nadleśniczy.</p> <p>Dodatkowo stosownie do treści D. Danecka, W. Radecki [w:] D. Danecka, W. Radecki, Ustawa o lasach. Komentarz, wyd. III, Warszawa 2021, art. 29. - „Dodać trzeba, rzecz jasna, że dopuszczalna jest jazda konna w lesie drogą publiczną oraz drogą leśną oznaczoną drogowskazem dopuszczającym ruch po tej drodze. Ale poza tymi trzema sytuacjami (droga publiczna, droga oznaczona drogowskazem, droga wyznaczona przez nadleśniczego) jazda konna po lesie jest wykroczeniem z art. 151 k.w.”.</p>
Lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa	<p>Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1275).</p> <p>Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 z późn. zm.).</p>	Art. 140 kc - w granicach określonych przez ustawy i zasady współżycia społecznego właściciel może, z wyłączeniem innych osób, korzystać z rzeczy zgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem swego prawa, w szczególności może pobierać pożytki i inne	Uzgodnienia z właścicielem lasu w rozumieniu definicji z art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy o lasach, tj. z osobą fizyczną lub prawną będącą właścicielem albo użytkownikiem wieczystym lasu oraz osobą fizyczną, osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą

Rodzaj terenu	Podstawa prawna	Treść unormowania odnoszącego się do dopuszczalności poruszania się konno po określonym terenie	Uwagi
		dochody z rzeczy. W tych samych granicach może rozporządzać rzeczą.	osobowości prawnej będącą posiadaczem samoistnym, użytkownikiem, zarządcą lub dzierżawcą lasu.
Park narodowy	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1098) oraz rozporządzenie wykonawcze do ustawy.	Art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy o ochronie przyrody - w parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska.	Dyrektor parku narodowego jest organem właściwym do wyznaczenia szlaku przeznaczonego do jazdy konnej wierzchem. Dodatkowo Minister właściwy do spraw środowiska, po zasięgnięciu opinii dyrektora parku narodowego, może zezwolić na obszarze parku narodowego na odstępstwa m.in. od zakazu zawartego w art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy o ochronie przyrody, jeżeli jest to uzasadnione potrzebą ochrony przyrody, wykonywaniem badań naukowych, celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi lub sportowymi lub celami kultu religijnego i nie spowoduje to negatywnego oddziaływania na przyrodę parku narodowego (vide art. 15 ust. 1 pkt 1 przywołanej ustawy). Zezwolenie na odstępstwo od zakazu ma charakter czasem ograniczony – maksymalnie do 5 lat.
Rezerwat przyrody	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1098) oraz rozporządzenie wykonawcze do ustawy.	Art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy o ochronie przyrody - w parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy	Regionalny dyrektor ochrony środowiska jest organem właściwym do wyznaczenia szlaku przeznaczonego do jazdy konnej wierzchem.

Rodzaj terenu	Podstawa prawna	Treść unormowania odnoszącego się do dopuszczalności poruszania się konno po określonym terenie	Uwagi
		konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska.	Dodatkowo regionalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na obszarze rezerwatu przyrody na odstępstwa m.in. od zakazu, o którym mowa art. 15 ust. 1 pkt 15 jeżeli jest to uzasadnione wykonywaniem badań naukowych lub celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi lub sportowymi lub celami kultu religijnego i nie spowoduje to negatywnego oddziaływania na cele ochrony przyrody rezerwatu przyrody. Zezwolenie na odstępstwo od zakazu ma charakter czasem ograniczony – maksymalnie do 5 lat.
Park krajobrazowy	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1098) oraz rozporządzenie wykonawcze do ustawy.	W ustawie w tym zakresie brak regulacji <i>expressis verbis</i> odnoszącej się do zagadnień jazdy konnej wierzchem, turystyki konnej lub analogicznych.	Art. 17 ustawy nie przewiduje możliwości wprowadzenia zakazu jazdy konnej wierzchem, jednakże należy uwzględnić inne regulacje prawne, w szczególności art. 29 ust. 1a ustawy o lasach (wyżej przywołany i wyjaśniony). W zakresie lasów innych niż lasy Skarbu Państwa oraz znajdujące się na terenie parków narodowych lub rezerwatów przyrody – uzgodnienia/zgody z właścicielem lasu. W przypadku gruntów innych niż las – ustalenie z właścicielem.

Rodzaj terenu	Podstawa prawna	Treść unormowania odnoszącego się do dopuszczalności poruszania się konno po określonym terenie	Uwagi
Obszary chronionego krajobrazu	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1098) oraz rozporządzenie wykonawcze do ustawy.	W ustawie w tym zakresie brak regulacji <i>expressis verbis</i> odnoszącej się do zagadnień jazdy konnej wierzchem, turystyki konnej lub analogicznych.	Art. 24 ustawy nie przewiduje możliwość wprowadzenia zakazu jazdy konnej wierzchem, jednakże należy uwzględnić inne regulacje prawne, w szczególności art. 29 ust. 1a ustawy o lasach (wyżej przywołany i wyjaśniony). W zakresie lasów innych niż lasy Skarbu Państwa oraz znajdujące się na terenie parków narodowych lub rezerwatów przyrody – uzgodnienia/zgody z właścicielem lasu. W przypadku gruntów innych niż las – ustalenie z właścicielem.
Pas techniczny pasa nadbrzeżnego	<p>Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2135 z późn. zm.).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 24 grudnia 2019 r. w sprawie wzoru wniosku o wydanie zgody w sprawie wykorzystania pasa technicznego do innego celu niż utrzymanie brzegu w stanie zgodnym z wymogami bezpieczeństwa i ochrony środowiska oraz wykazu dokumentów, które należy dołączyć do wniosku.</p> <p>Zarządzenie nr 3 Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni z dnia 5 maja 2011 r. w sprawie określenia wymogów zabezpieczenia terenów</p>	W ustawie w tym zakresie brak regulacji <i>expressis verbis</i> odnoszącej się do zagadnień jazdy konnej wierzchem, turystyki konnej lub analogicznych.	Wymagana jest zgoda organu właściwego, tj. dyrektora właściwego urzędu morskiego, na wykorzystanie pasa technicznego do innego celu (m.in. do jazdy konnej) niż utrzymanie brzegu w stanie zgodnym z wymogami bezpieczeństwa i ochrony środowiska.

Rodzaj terenu	Podstawa prawna	Treść unormowania odnoszącego się do dopuszczalności poruszania się konno po określonym terenie	Uwagi
	pasa technicznego [Dz. Urz. Woj. Pom. 2011.64.1443].		
Droga publiczna	Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 450 z późn. zm.).	Art. 35 ust. 1 jazda wierzchem i pędzenie zwierząt powinny się odbywać po drodze przeznaczonej do pędzenia zwierząt. W razie braku takiej drogi jazda wierzchem i pędzenie zwierząt mogą odbywać się po poboczu, a jeżeli brak jest pobocza - po jezdni. Art. 36 ust. 1 pkt 3 – zabrania się jazdy wierzchem po drodze oznaczonej znakami z numerem drogi międzynarodowej oraz po drodze, na której obowiązuje zakaz ruchu pojazdów zaprzęgowych.	
Tereny innych właścicieli	Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 z późn. zm.).	W ustawie w tym zakresie brak regulacji <i>expressis verbis</i> odnoszącej się do zagadnień jazdy konnej wierzchem, turystyki konnej lub analogicznych.	Uzyskanie zgody właściciela na naruszenie jego prawa własności.

Źródło: opracowanie własne

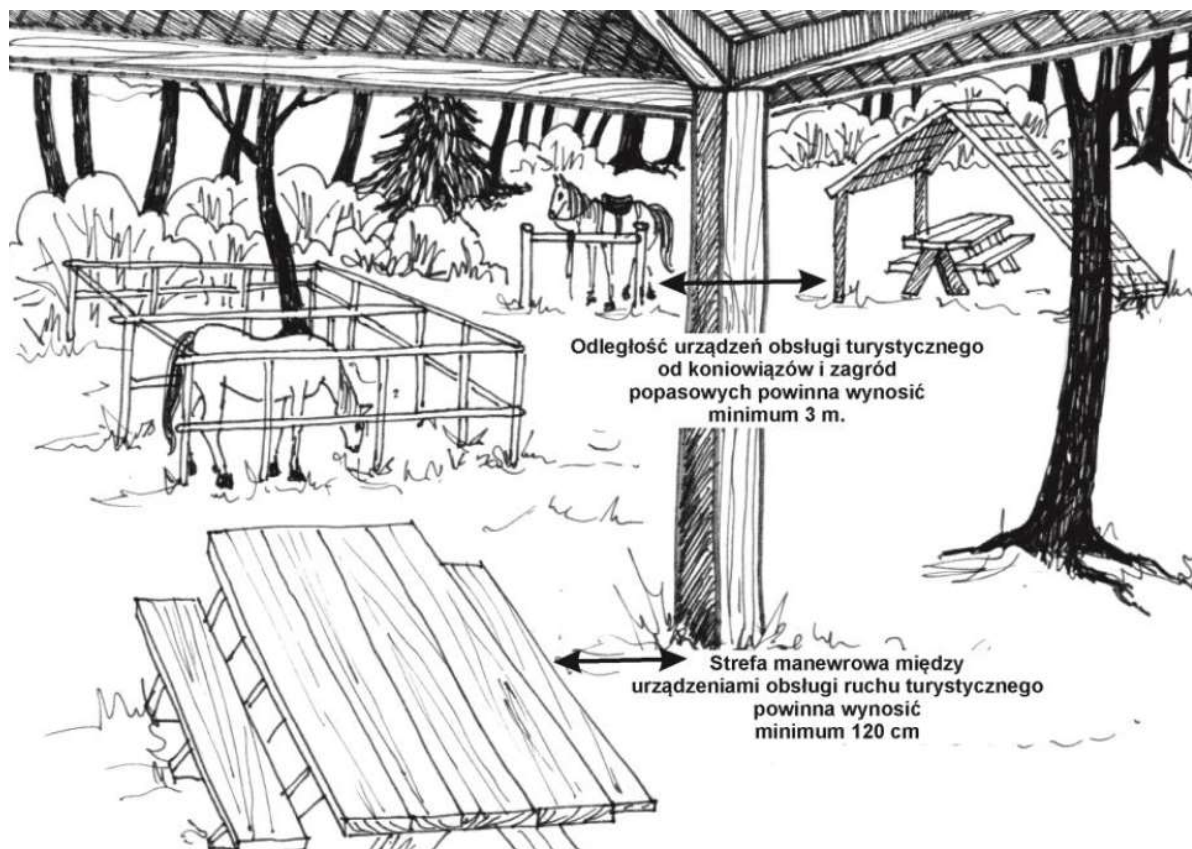
Należy również zaznaczyć kwestię odpowiedzialności z tytułu wykroczenia, o którym stanowi art. 151 ustawy kodeks wykroczeń – kto pasie zwierzęta gospodarskie na nienależących do niego gruntach leśnych lub rolnych albo przez takie grunty w miejscach, w których jest to zabronione, przechodzi, przejeżdża lub przegania zwierzęta gospodarskie, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany. Jeżeli grunt jest zaorany, zasiany lub obsadzony, znajduje się w stanie sztucznego zalesienia, naturalnego odnowienia lub stanowi młodnik leśny do lat 20, sprawca podlega karze grzywny. Karze określonej w zdaniu poprzednim podlega również ten, kto przejeżdża lub przegania zwierzęta gospodarskie przez wodę zamkniętą i zarybioną.

2.4. Mała architektura – zapotrzebowanie oraz możliwość rozbudowy wzdłuż szlaków

Dokument „Turystyka w Lasach Państwowych, Tom II, Szlaki konne w Lasach Państwowych” wydany przez Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu definiuje podstawowe rodzaje urządzeń obsługi ruchu turystycznego towarzyszące szlakom konnym. Urządzenia te powinny podnosić komfort wypoczynku, być estetyczne i trwałe oraz bezpieczne dla ludzi i zwierząt. Wśród podstawowych obiektów wymieniono:

- bramy do lasu (wjazdowe) na szlak konny – pełniące funkcję informacyjno-porządkową,
- szlabany na szlakach konnych – zapewniające bezpieczny przejazd jeźdźców,
- zagrody popasowe dla koni – podnoszące komfort wypoczynku koni i jeźdźców,
- ogrodzenia i bariery porządkowe – posadawiane jedynie w miejscach niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa,
- koniowiązy i belki do rozsiadania koni – podnoszące standard wyposażenia punktu postojowego,
- bloki do wsiadania na konia – polecane do sytuowania w obrębie obiektów rekreacyjno-wypoczynkowych,
- pojemniki na obornik – dodatkowe urządzenia możliwe do posadowienia w obrębie obiektów wzdłuż szlaków konnych,
- wodopój dla koni – wzdłuż szlaków o charakterze dalekodystansowym konieczne jest zapewnienie dostępu do wody,
- ławki, stoły, ławostoły – lokalizowane na terenie obiektów rekreacyjno-wypoczynkowych,
- wiaty – służące do wypoczynku i schronienia przed warunkami atmosferycznymi,
- kosze na śmieci – będące podstawową infrastrukturą w obrębie przestrzeni udostępnianych publicznie,
- paleniska na ognisko – pożądane przez turystów w obrębie szlaków turystycznych i rajdowych.

Rysunek: 5: Przykładowa odległość urządzeń obsługi ruchu turystycznego, tj. strefy odpoczynku dla ludzi od stref postoju dla koni

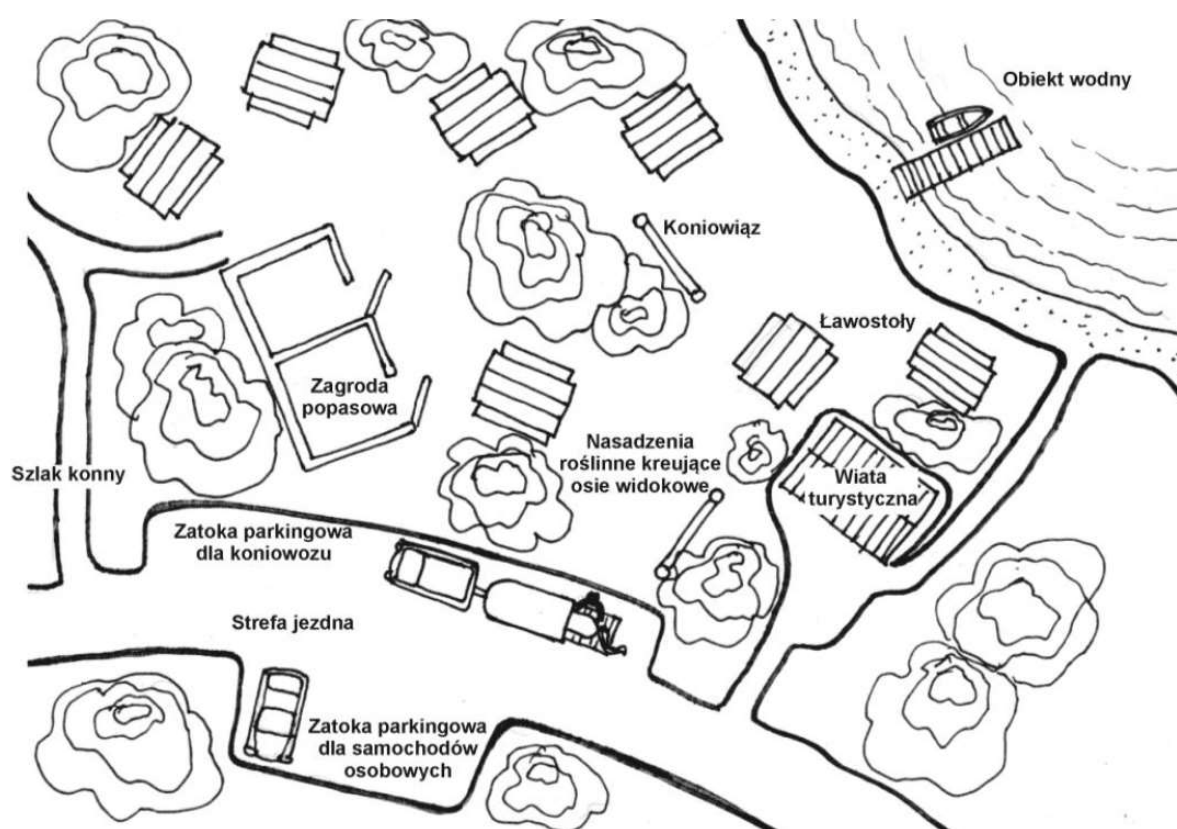
Źródło: *Turystyka w Lasach Państwowych, Tom II, Szlaki konne w Lasach Państwowych, Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu*

Za przytoczonym dokumentem niezależnie od rodzaju urządzeń obsługi ruchu turystycznego rozmieszczanych w lesie należy pamiętać, że:

- muszą być bezpieczne dla jeźdźców, koni oraz dzikich zwierząt,
- urządzenia obsługi ruchu turystycznego powinny pasować do lokalnego krajobrazu i charakteru otoczenia, w tym charakteru drzewostanu,
- urządzenia powinny być wykonane z trwałego, twardego, okorowanego i zaimpregnowanego drewna, np. dębowego, akacjowego itp., z uwzględnieniem lokalnych tradycji budowlanych oraz nowoczesnych technik i technologii budownictwa,
- wokół każdego urządzenia obsługi ruchu turystycznego zawsze powinna znajdować się strefa manewrowania, czyli przestrzeń wolna od jakichkolwiek przeszkód i barier komunikacyjnych,
- urządzenia powinny być zlokalizowane w bezpiecznym miejscu, być odsunięte od obiektów wklęsłych i wypukłych, np. zboczy, skarp, klifów, wychodni skalnych, zbiorników wodnych i innych potencjalnie niebezpiecznych miejsc,

- nad urządzeniami obsługi ruchu turystycznego nie powinny zwisać gałęzie niżej niż 3 m nad poziomem gruntu,
- wszystkie urządzenia przeznaczone dla turystów powinny uwzględniać potrzeby i ograniczenia osób niepełnosprawnych ruchowo,
- nawierzchnia pod urządzeniami powinna mieć dobre parametry odwodniania gruntu i być zabezpieczona przed tworzeniem się wydeptów i kałuż oraz bezpieczna dla koni,
- nawierzchnia pod urządzeniami obsługi ruchu turystycznego powinna być pozbawiona jakichkolwiek przeszkód terenowych, np. korzeni, kamieni itd.,
- pochylenie poprzeczne i podłużne strefy manewrowej w obrębie urządzeń obsługi ruchu turystycznego nie powinno przekraczać 2% w żadnym kierunku.

Rysunek 6: Prawidłowe optyczne wydzielenie miejsca odpoczynku z wnętrza przestrzeni leśnej

Źródło: *Turystyka w Lasach Państwowych, Tom II, Szlaki konne w Lasach Państwowych, Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu*

W celu identyfikacji zapotrzebowania na małą architekturę w województwie pomorskim w ramach przeprowadzonego badania ankietowego poproszono o wskazanie, jakie inwestycje na szlakach konnych w okolicy pozwoliłyby na rozwój turystyki konnej. Wśród zgromadzonych odpowiedzi aż 56% respondentów wskazało konieczność tworzenia różnego rodzaju urządzeń obsługi ruchu turystycznego na szlakach konnych bądź w okolicy ośrodków jeździeckich. Do najczęściej pojawiających się odpowiedzi dotyczących rodzajów małej architektury wskazywanej przez poszczególne ośrodki, zaliczyć należy:

- miejsca postojowe na szlakach – miejsca na popas,
- wiaty dla jeźdźców (w tym z miejscem na ognisko/grilla, miejsca z ławkami),
- oznakowanie i tablice informacyjne,
- stajnie leśne z wiatami, koniowiazami oraz padokami,
- stajnie gościnne przy istniejących ośrodkach jeździeckich,
- miejsca postojowe z dostępem do wody (jeziora),
- miejsce na obozowiska dostosowane do przeprowadzania rajdów konnych.

Mimo iż większość przedstawicieli ośrodków jeździeckich w ramach badania ankietowego wskazała na potrzebę realizacji różnego rodzaju punktów postojowych, należy wziąć pod uwagę, iż ich prawidłowe funkcjonowanie jest uzależnione od szeregu czynników, tj. wybór odpowiedniej lokalizacji, dobór typu i wyglądu poszczególnych urządzeń obsługi ruchu turystycznego. Urządzenia źle zlokalizowane czy dobrane mogą nie tylko niepotrzebnie ograniczać przestrzeń komunikacyjną, zagrażać bezpieczeństwu jeźdźców i koni, ale nawet niekorzystnie wpływać na funkcjonalność całego obiektu rekreacyjno-wypoczynkowego. Efektem źle dobranej infrastruktury może być generowanie dodatkowych, nieplanowanych kosztów czy zaburzenie estetyki krajobrazów leśnych. Ponadto z uwagi na czuły zmysł wzroku i słuchu konia wskazane jest, aby urządzenia towarzyszące szlakom konnym pozbawione były elementów metalowych i błyszczących, które mogłyby powodować olśnienia i płoszyć konie⁷.

Z punktu widzenia bezpieczeństwa turystów i zwierząt konieczny jest systematyczny, stosowny do natężenia ruchu turystycznego dozór stanu wszystkich urządzeń obsługi ruchu turystycznego. Dodatkowo po kilku latach funkcjonowania szlaków konnych wskazane jest przeprowadzenie weryfikacji zasadności ich dotychczasowego przebiegu oraz lokalizacji powierzchniowych obiektów rekreacyjno-wypoczynkowych i urządzeń obsługi ruchu turystycznego. Aktualizacja ta powinna wynikać z doświadczeń osób zajmujących się turystyką, spostrzeżeń organizatorów turystyki konnej, leśniczych czy też samych jeźdźców. Celem tego działania jest maksymalizowanie bezpieczeństwa turystów, zmniejszenie kosztów utrzymania szlaków konnych oraz dopasowanie zakresu oferty rekreacyjnej do bieżących potrzeb turystycznych.

Należy podkreślić, że posadowienie elementów małej architektury wymaga każdorazowej zgody podmiotu będącego właścicielem nieruchomości gruntowej lub zarządzającym taką nieruchomością, ponieważ stanowi ingerencję w uprawnienia właściciela w zakresie władania rzeczą.

⁷ Turystyka w Lasach Państwowych, Tom II, Szlaki konne w Lasach Państwowych, Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu.

2.5. Szanse rozwoju hipoterapii w regionie - analiza SWOT

Hipoterapia to ogół działań o charakterze terapeutycznym, których integralną częścią jest specjalnie przygotowany koń. Służy ona poprawie funkcjonowania człowieka w sferach: fizycznej, emocjonalnej, poznawczej i/lub społecznej. Realizowana jest przez wykwalifikowanego hipoterapeutę, w oparciu o zalecenia lekarza kierującego na hipoterapię i we współpracy z innymi specjalistami prowadzącymi pacjenta⁸.

Terapia z udziałem konia znajduje zastosowanie w leczeniu szeregu chorób. Jest wykorzystywana m.in. w kompleksowej rehabilitacji dzieci z porażeniem mózgowym, chorych na stwardnienie rozsiane, autyzm, osób po amputacji kończyn dolnych, z wadami postawy. Konie do hipoterapii muszą posiadać określone predyspozycje: odpowiednią budowę i wzrost, temperament i jakość chodu. Zajęcia z hipoterapii może prowadzić osoba, która ukończyła kurs instruktora rekreacji ruchowej ze specjalnością hipoterapia⁹.

W ramach badań prowadzonych wśród obiektów umożliwiających jazdę konną zlokalizowanych w województwie pomorskim analizowano potencjał rozwoju hipoterapii w regionie. W tym celu zweryfikowano, ile podmiotów ma w swojej ofercie tego typu usługę. Ze zgromadzonych danych wynika, że blisko połowa badanych ośrodków prowadzi zajęcia z hipoterapii, jednak niemal tyle samo stadnin nie posiada w swojej ofercie tej usługi.

Wykres 17. Prowadzenie hipoterapii w ośrodku (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Wśród przyczyn nieprowadzenia hipoterapii w ośrodku właściciele badanych obiektów najczęściej wskazywali, że nie posiadają instruktorów z odpowiednimi kwalifikacjami i zauważali, że w okolicy brakuje osób o tego typu kompetencjach. Ponadto problem stanowi

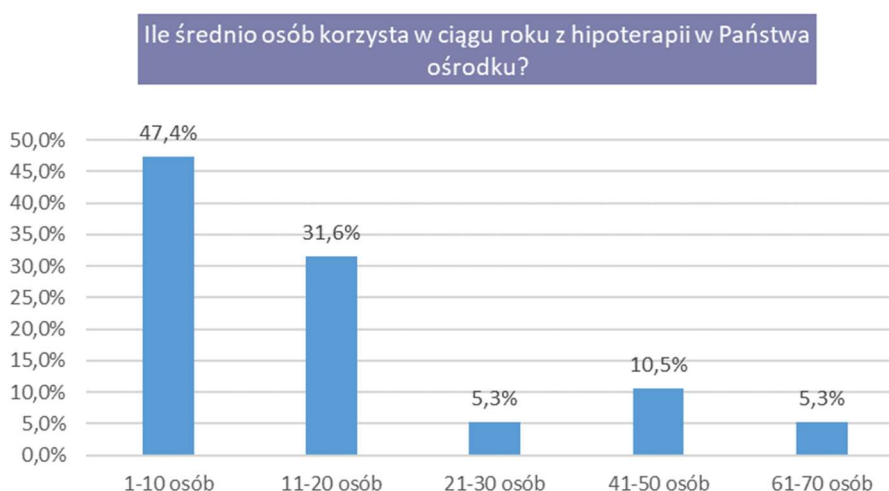
⁸ M. Gasińska, J. Krupiński, M. Należyty, A. Paszkiewicz, W. Smolak, I. Solecka, A. Strumińska, D. Ustjan, M. Woińska, *Kanony Polskiej Hipoterapii*, Polskie Towarzystwo Hipoterapeutyczne Zarząd Główny, Warszawa 2007.

⁹ A. Kuklińska, *Formy, przebieg i efekty terapeutycznej jazdy konnej*, *Opieka, Wychowanie, Terapia* 3–4/2008 (75–76), 28-33.

brak odpowiednich koni do prowadzenia zajęć i trudności w ich pozyskaniu. Kilka podmiotów nie prowadzi zajęć z hipoterapii, ponieważ nie zauważa wśród swych klientów zapotrzebowania na tego typu usługi, co niekiedy jest spowodowane lokalizacją w pobliżu stadniny, która już prowadzi zajęcia z hipoterapii.

Ośrodki posiadające w swej ofercie hipoterapię zapytano o popyt na tego typu usługi. Najwięcej stadnin deklaruje, że rocznie z hipoterapii korzysta u nich średnio 1-10 osób (47%). Niemal co trzeci podmiot (32%) wskazuje, że w skali roku w zajęciach z hipoterapii bierze udział średnio 11-20 osób, a 11% badanych obsługuje 41-50 klientów uczestniczących w hipoterapii.

Wykres 18. Korzystanie z usług hipoterapii w ośrodkach

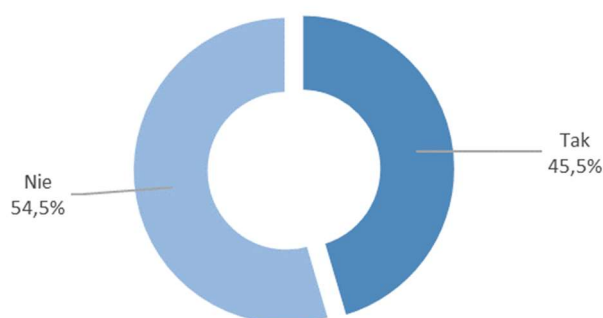

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=19, wrzesień-październik 2021 r.

Ponad połowa ośrodków (55%), które obecnie nie prowadzą usług z zakresu hipoterapii, deklaruje, że nie planuje rozszerzyć swojej oferty o prowadzenie tego typu zajęć w przyszłości. Jednak niemal tyle samo obiektów wyraża zainteresowanie wprowadzeniem hipoterapii do swoich usług, co może stanowić potencjał w zakresie rozwoju tej dziedziny w regionie.

Wykres 19. Plany ośrodków w zakresie rozszerzenia oferty o usługi hipoterapii (%)

Czy w przyszłości planują Państwo rozszerzyć swoją ofertę o prowadzenie hipoterapii?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=22, wrzesień-październik 2021 r.

Poniższa analiza SWOT obejmuje określenie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń związanych z rozwojem świadczenia usług hipoterapii w województwie pomorskim.

Tabela 3. Analiza SWOT – czynniki wewnętrzne rozwoju hipoterapii w regionie

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – duża liczba obiektów oferujących usługę hipoterapii w województwie pomorskim, stanowiąca potencjał do rozwoju regionu w tym zakresie, – zainteresowanie rozszerzeniem oferty o prowadzenie hipoterapii wśród stadnin w województwie, – dostępność bogatej bazy noclegowej, gastronomicznej i atrakcji turystycznych, co zwiększa atrakcyjność regionu i umożliwia organizację turnusów rehabilitacyjnych (dłuższych pobyków o charakterze terapeutycznym), – duży ruch turystyczny w województwie (stanowiący potencjalną dodatkową grupę odbiorców w sezonie letnim). 	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczona liczba instruktorów posiadających uprawnienia wymagane do prowadzenia hipoterapii wśród pracowników ośrodków zlokalizowanych w regionie województwa pomorskiego, – wysokie koszty kursów umożliwiających zdobycie uprawnień instruktora rekreacji ruchowej hipoterapii oraz ograniczona liczba podmiotów oferujących tego typu szkolenia, – trudności w przygotowaniu konia do prowadzenia zajęć hipoterapii (szkolenia dla koni), – brak odpowiedniej bazy infrastrukturalnej w obiektach umożliwiającej jazdę konną dla osób z niepełnosprawnościami, – zainteresowanie zajęciami z hipoterapii przede wszystkim w sezonie letnim, co wpływa na brak wykorzystania potencjału dostępnej infrastruktury i instruktorów przez cały rok.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 4. Analiza SWOT – czynniki zewnętrzne rozwoju hipoterapii w regionie

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – leczniczy wpływ jazdy konnej i kontaktu z koniem na sferę ruchową, emocjonalną, psychiczną, społeczną i sensoryczną, przez co jest coraz częściej stosowana w terapii wielu schorzeń, – rosnące przekonanie wśród lekarzy i psychologów co do korzystnego wpływu stosowania hipoterapii, – otwartość obiektów umożliwiających jazdę konną na współpracę samorządem w zakresie rozwoju hipoterapii, – możliwość pozyskania finansowania ze środków krajowych czy też unijnych na rozpoczęcie lub rozwój tego typu działalności w obiektach umożliwiających jazdę konną na terenie województwa pomorskiego, – realizacja szkoleń dla ośrodków w zakresie pozyskania przez instruktorów uprawnień do prowadzenia hipoterapii, 	<ul style="list-style-type: none"> – trudności z zatrudnieniem wykwalifikowanej i doświadczonej kadry osobowej (instruktorzy) niezbędnej do rozszerzania działalności w zakresie hipoterapii, – niedobór na rynku skutkujący trudnościami w pozyskaniu koni o odpowiednich cechach niezbędnych do świadczenia usług hipoterapii, – rosnąca konkurencja związana ze zwiększającym się zainteresowaniem animaloterapią (zooterapią) z wykorzystaniem innych zwierząt, – niskie zainteresowanie usługami z zakresu hipoterapii wśród klientów ośrodków jeździeckich.

<ul style="list-style-type: none"> – realizacja szkoleń w zakresie pozyskiwania finansowania na rozwój działalności obiektów umożliwiających jazdę konną – dostosowanie obiektów do prowadzenia zajęć z hipoterapii, – wsparcie Samorządu Województwa Pomorskiego w zakresie promocji usług hipoterapii oferowanych w regionie, – wsparcie osób z niepełnosprawnościami w zakresie umożliwiania im korzystania z usług hipoterapii (dofinansowanie na korzystanie z usług hipoterapii dla osób lub fundacji, stowarzyszeń np. organizacja regularnych zajęć, turnusów rehabilitacyjnych), – wykorzystanie potencjału nadmorskiej lokalizacji do promowania usług z zakresu hipoterapii, – wzrost popularności turystyki krajowej oraz duży ruch turystyczny na Pomorzu (potencjalna, dodatkowa grupa odbiorców w sezonie letnim), – wydłużenie sezonu turystycznego, powodujące możliwość zwiększenia zainteresowania zajęciami z hipoterapii w sezonie zimowym. 	
--	--

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując wyniki przeprowadzonego badania ankietowego, można stwierdzić, że hipoterapia nie jest popularną formą rehabilitacji, lecz stopniowo zyskuje na popularności. Popyt na usługi z zakresu hipoterapii jest jednak zróżnicowany, co może być uwarunkowane jakością świadczonych usług i zaangażowaniem ośrodków jeździeckich w prowadzeniu tego typu zajęć. Niemal połowa obiektów jest zainteresowana wprowadzeniem hipoterapii do zakresu świadczonych usług, co stanowi potencjalną szansę rozwoju hipoterapii w województwie pomorskim.

Co więcej, szanse rozwoju hipoterapii w regionie wskazane w przeprowadzonej analizie SWOT prezentują szeroki zakres działań, mogących mieć wpływ na zwiększenie zainteresowania hipoterapią wśród klientów oraz na rozwój działalności obiektów oferujących usługi hipoterapii. W przypadku badanych ośrodków główny problem stanowią niedobory wykwalifikowanych instruktorów rekreacji ruchowej ze specjalizacją hipoterapii oraz problem z dostępnością odpowiednich koni.

Ze względu na leczniczy wpływ jazdy konnej na osoby z niepełnosprawnościami lub z innymi problemami sfery emocjonalnej, psychicznej, społecznej lub sensorycznej oraz na rosnącą liczbę osób zmagających się z tego typu problemami, istotne jest zwrócenie szczególnej uwagi na prawidłowe działanie zajęć terapeutycznych z udziałem koni, promocję oraz zwiększanie zakresu dostępności do tych usług. Działania prowadzone w tym zakresie mogą się przyczynić do zwiększenia popularności hipoterapii, co również przełoży się na polepszenie sytuacji wielu ośrodków jeździeckich i wzmożony ruch turystyczny.

2.6. Jeździectwo naturalne jako kierunek rozwoju w turystyce konnej

Jeździectwo naturalne może być praktykowane przez wszystkie obiekty zajmujące się tradycyjną jazdą lub hodowlą koni, stanowiąc jeden z elementów ich oferty. Szeroka baza ośrodków jeździeckich w województwie jest zatem dobrą podstawą do rozwoju tej formy aktywności.

Jeździectwo naturalne można zdefiniować jako różne metody szkolenia koni charakteryzujące się łagodnym sposobem pracy z koniem opartym na zrozumieniu psychologii tych zwierząt. Celem jeździectwa naturalnego jest zbudowanie partnerskiej relacji z koniem, która opiera się o wzajemne zaufanie, szacunek, poszanowanie jego psychicznych i emocjonalnych potrzeb oraz wykorzystuje zrozumiały dla zwierzęcia język.

Obecnie jeździectwo naturalne staje się coraz bardziej popularne, szczególnie wśród osób wybierających rekreacyjny rodzaj jeździectwa. Wśród miłośników koni rośnie zainteresowanie jazdą konną połączoną z możliwością nawiązania emocjonalnych relacji ze zwierzęciem. O popularności tego nurtu świadczyć mogą m.in. organizowane od 2014 r. Międzynarodowe Mistrzostwa w Jeździe Bez Ogłowania, które odbywają się na Wrocławskim Torze Wyścigów Konnych i gromadzą tysiące pasjonatów.

Rysunek 7: Obszary wykorzystania jeździectwa naturalnego

Źródło: Stajnia „Dżygit”

Wykorzystanie technik jeździectwa naturalnego możliwe jest nie tylko w jeździectwie rekreacyjnym, ale może także stanowić jeden z elementów jeździectwa sportowego, poprzez przygotowywanie koni do zawodów w zgodzie z założeniami tego nurtu. Naturalny sposób podejścia do koni nie ogranicza się jedynie do jeździectwa, ale może także być wykorzystywany w całej turystyce konnej, a więc m.in. w hipoterapii, zajęciach dodatkowych oferowanych w ośrodkach jeździeckich, wydarzeniach jeździeckich, tj. inscenizacje historyczne czy wielu innych aktywnościach związanych z obcowaniem z końmi.

Rozpoczęcie jeździectwa opartego na partnerstwie z koniem wymaga często odpowiedniego przeszkolenia bądź długofalowej współpracy z wykwalifikowanym trenerem. Z tego względu doskonałą opcją dla osób zainteresowanych jeździectwem naturalnym, które nie posiadają własnych zwierząt i niezbędnej wiedzy, jest możliwość skorzystania z usług doświadczonych w tym zakresie podmiotów.

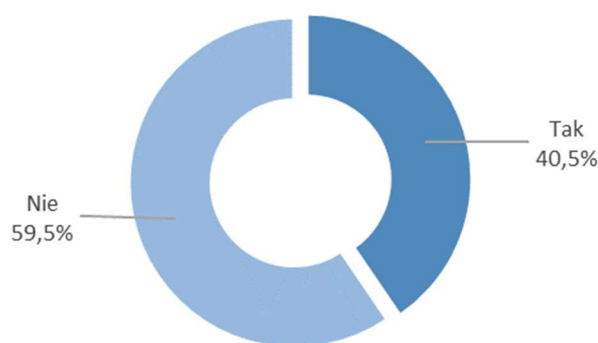
Z perspektywy obiektów oferujących jazdę konną, świadczenie usług w tym zakresie może być korzystne, bowiem nie wymaga dodatkowych nakładów, jakimi są dobór odpowiedniego konia czy też kosztownego sprzętu. Jedyne wydatki, jakie może generować, to koszty szkoleń i ewentualnych materiałów szkoleniowych. Ponadto nurt ten związany jest z budowaniem zaufania i uległości, kierując się naturalnym zachowaniem zwierzęcia, co przekłada się również na inne istotne aspekty ekonomiczne z punktu widzenia ośrodków jeździeckich. W celu efektywnego szkolenia koni metodą naturalną niezbędna jest regularna praca nad tworzoną więzią, co wymaga dużego zaangażowania (przede wszystkim czasu) ze strony osób zainteresowanych tym rodzajem jeździectwa. W związku z tym jeździectwo naturalne może przyczyniać się do zwiększenia liczby stałych klientów oraz utrzymania korzystnego popytu na tego rodzaju usługi również poza letnim sezonem turystycznym.

Dla najwierniejszych miłośników jeździectwa, którzy chcą dogłębnie poznać końskie zachowania instynktowne i stadne, najlepszym rozwiązaniem jest zakup własnego konia do ćwiczeń. Nie każdy jednak może sobie pozwolić na posiadanie konia we własnym obejściu, dlatego też dodatkową korzyścią dla ośrodków wynikającą ze zwiększenia zainteresowania jeździectwem naturalnym, może być wynajem boksów. Stanowi to płaszczyznę rozwoju dla 54% analizowanych obiektów jeździeckich, gdyż posiadają one w swojej ofercie możliwość wynajęcia boksów.

W celu poznania potencjału rozwoju jeździectwa naturalnego w województwie pomorskim poddano analizie popularność tej formy aktywności wśród obiektów umożliwiających jazdę konną. Ze zgromadzonych danych wynika, że większość badanych ośrodków nie prowadzi zajęć z jeździectwa naturalnego (60%).

Wykres 20. Prowadzenie zajęć z jeździectwa naturalnego w ośrodku (%)

Czy na terenie Państwa ośrodka prowadzone są zajęcia z jeździectwa naturalnego?

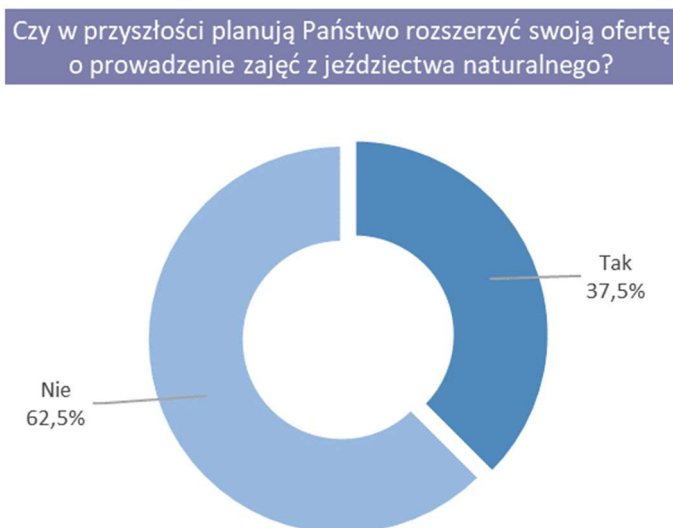

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=42, wrzesień-październik 2021 r.

Wśród przyczyn braku tej usługi w ofercie badane podmioty najczęściej wskazywały, że nie zauważają zainteresowania ze strony odbiorców tą formą jeździectwa oraz nie dysponują instruktorami przygotowanymi do prowadzenia zajęć w tym zakresie. Ponadto przedstawiciele części ośrodków deklarują, że nie prowadzą zajęć z jeździectwa naturalnego, gdyż preferują jazdę w stylu klasycznym, zaś inni twierdzą, że nie ograniczają się do konkretnych metod, czerpiąc wiedzę z różnych szkół.

Większość obiektów, które nie prowadzą obecnie zajęć z jeździectwa naturalnego, nie planuje również rozszerzenia swojej oferty o tego typu usługę w przyszłości (63%).

Wykres 21. Plany ośrodków w zakresie rozszerzenia oferty o jeździectwo naturalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=24, wrzesień-październik 2021 r.

Biorąc pod uwagę wskazane wyniki przeprowadzonego badania ankietowego, należy stwierdzić, iż jeździectwo naturalne stanowi potencjalną szansę rozwoju jako jeden z elementów turystyki jeździeckiej. Wśród odpowiedzi otwartych w ankietach respondenci, którzy korzystają z technik naturalnych, wśród atutów jeździectwa naturalnego wskazywali, że nie jest związane jedynie z jazdą konną, ale może być także formą pokazów dla osób postronnych polegających na prezentacji skutków i możliwości wynikających z trudnej formy poznania psychologii konia, reguł panujących w stadzie czy efektów, jakie daje zrozumiały dla konia sposób komunikacji z nim.

Dzięki temu, że jeździectwo naturalne stanowi istotny element rozwoju mentalnego i osobowościowego osób zaangażowanych w ten sposób traktowania zwierząt, może także stanowić atrakcyjną formę kontaktu ze zwierzęciem, która może, ale nie musi być związana z jazdą konną, gdyż na ten rodzaj aktywności składają się również inne czynniki, tj. budowa relacji z koniem.

Dodatkowo należy podkreślić, iż rozwój tego typu jeździectwa wymaga specjalistycznej wiedzy, tym samym wdrożenie jeździectwa naturalnego w zainteresowanych ośrodkach wymaga zatrudnienia trenera wykwalifikowanego w tej dziedzinie bądź samodzielnego

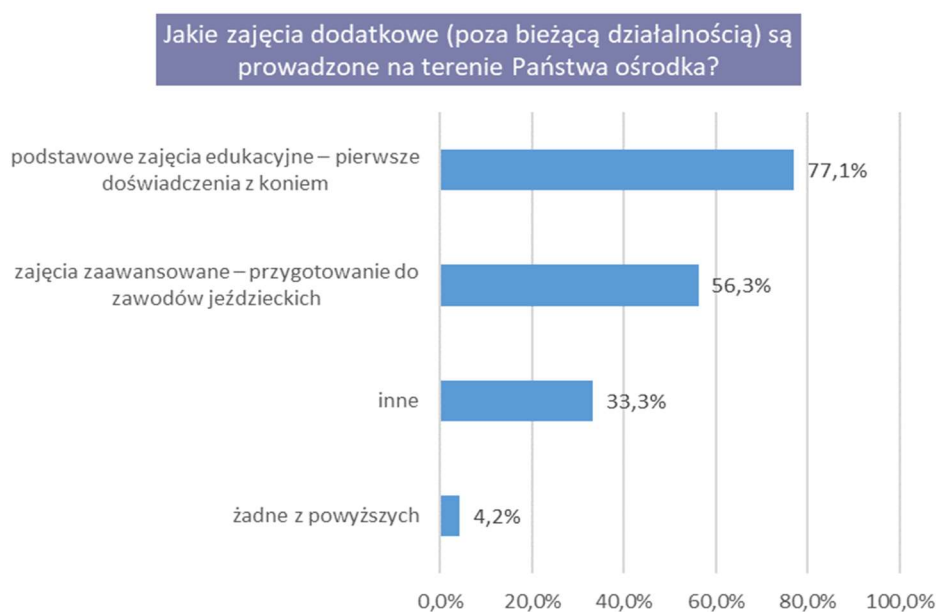
poszerzania swojej wiedzy przez właścicieli stadnin m.in. poprzez udział w różnego rodzaju szkoleniach.

2.7. Zajęcia edukacyjne, warsztaty – możliwości prowadzenia

Turystyka jeździecka to nie tylko jazda konna, ale także różnego rodzaju aktywności wykorzystujące infrastrukturę ośrodków jeździeckich. Wśród nich można wyróżnić m.in. zajęcia edukacyjne, zapewniające wiedzę i umiejętności w zakresie jazdy konnej, jak również różnego rodzaju aktywności o charakterze rekreacyjnym związane z końmi. W celu zidentyfikowania obecnej oferty dostępnej w stadninach zlokalizowanych na terenie województwa pomorskiego, w ramach przeprowadzonego badania ankietowego poproszono o wskazanie dodatkowych aktywności/zajęć prowadzonych na terenie tych ośrodków jeździeckich.

Zdecydowana większość badanych ośrodków (77%) prowadzi zajęcia edukacyjne dla początkujących, które umożliwiają zdobycie podstawowej wiedzy i umiejętności w zakresie relacji z koniem. Blisko 3/5 stadnin (56%) prowadzi również zajęcia zaawansowane, zapewniające przygotowanie do zawodów jeździeckich. Co trzeci badany podmiot posiada w swojej ofercie inne zajęcia.

Wykres 22. Zajęcia dodatkowe prowadzone w ośrodkach (%)

* procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI-CATI, n=48, wrzesień-październik 2021 r.

Wśród innych zajęć prowadzonych w ośrodkach badane podmioty wskazywały:

- kilkudniowe wydarzenia związane z jazdą konną: półkolonie, kolonie, rajdy konne, obozy jeździeckie, ferie/weekendy w siodle,

- zajęcia specjalistyczne: hipoterapia, jeździectwo naturalne, w tym praca naziemna z końmi metodami naturalnymi w ramach programu Jeździectwo Naturalne bez Tajemnic, łucznictwo konne,
- zajęcia podnoszące kwalifikacje jeźdźców i hodowców: przygotowanie do odznak jeździeckich, nauka obsługi stajni i koni, kursy doszkalające jeźdźców i hodowców, kursy o zdrowiu i behawioryzmie koni, kursy żywieniowe,
- zajęcia terapeutyczne i edukacyjne dla koni: przygotowywanie koni do rekonstrukcji historycznej, filmów i łucznictwa konnego, leczenie narowów,
- dodatkowe atrakcje konne: powożenie bryczką, jazda historyczna, nauka władania szablą i lancą.

Ze wskazanych danych wynika, iż zdecydowana większość ośrodków jeździeckich oprócz podstawowych usług w postaci jazdy konnej na terenie ośrodka zapewnia także dodatkowe zajęcia, a ich oferta jest bogata i różnorodna.

Dodatkowa oferta poszczególnych ośrodków może decydować o ich atrakcyjności wśród turystów oraz wpływać na możliwość rozszerzenia oferty turystyki konnej na obszarze województwa pomorskiego. Poniżej przedstawiono analizę SWOT, dotyczącą rozwoju oferty ośrodków jeździeckich o dodatkowe elementy, wykraczające poza podstawowy zakres usług ośrodków jeździeckich.

Tabela 5. Analiza SWOT – czynniki wewnętrzne rozwoju oferty ośrodków jeździeckich

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – wydłużenie sezonu turystycznego w związku z rozbudowaną ofertą, dostępną całorocznie, – zróżnicowana oferta, która dostosowana jest do różnych grup wiekowych, jak i do osób nie tylko uprawiających jeździectwo, ale także np. uczestniczących w imprezach jeździeckich, pozwala na dotarcie do szerszej grupy odbiorców oferowanych usług, – duża liczba koni udostępnianych do jazd przez ośrodki, co stanowi bazę do prowadzenia zajęć dla licznych grup zorganizowanych, – media społecznościowe i Internet jako główne formy promocji ośrodków sprzyjające promowaniu różnego rodzaju zajęć i wydarzeń. 	<ul style="list-style-type: none"> – konieczność ponoszenia nakładów finansowych na rozszerzenie obecnej oferty (w zależności od rodzaju oferty mogą to być nakłady na infrastrukturę, szkolenia, dodatkowych i wykwalifikowanych pracowników itd.), – infrastruktura jeździecka, tj. wytyczone szlaki i punkty małej architektury, uniemożliwiająca prowadzenie zajęć terenowych na niektórych obszarach województwa pomorskiego.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 6. Analiza SWOT – czynniki zewnętrzne rozwoju oferty ośrodków jeździeckich

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – tendencje w turystyce – rosnące zainteresowanie turystyką aktywną, w tym turystyką konną, – promocja szeroko rozumianej turystyki konnej na terenie województwa oraz rozwój produktów 	<ul style="list-style-type: none"> – konkurencja wśród innych ośrodków, które także mogą oferować szeroką ofertę związaną z turystyką konną,

<p>turystycznych ukierunkowanych nie tylko na jeździectwo, ale także elementy oferty dodatkowej,</p> <ul style="list-style-type: none"> – specjalizacja w różnego rodzaju usługach poza jeździeckich pozwalająca na większą rozpoznawalność województwa pomorskiego jako obszaru dostosowanego do uprawiania turystyki konnej, – wykorzystanie dużej popularności imprez i grup rekonstrukcyjnych do promocji usług z zakresu jazdy historycznej, – współpraca z obiektami atrakcyjnymi turystycznie oraz specjalistami z różnych dziedzin w tworzeniu unikalnej i rozbudowanej oferty, – zwiększenie świadomości jeźdźców indywidualnych i właścicieli ośrodków na temat złożoności hodowli i posiadania koni, generujące popyt na specjalistyczne szkolenia i kursy (np. żywieniowe, behawioralne itp.), – możliwość pozyskania środków finansowych na zwiększenie kwalifikacji personelu, pozwalające na rozszerzenie oferty ośrodków. 	<ul style="list-style-type: none"> – zmiany obecnie występujących trendów dotyczących turystyki aktywnej, – popyt na oferowane usługi niższy niż zakładany - niepozwalający na pokrycie poniesionych nakładów finansowych związanych z rozszerzeniem oferty, – ograniczona liczba specjalistycznych szkoleń, pozwalających na zwiększenie kompetencji pracowników ośrodków jeździeckich.
--	---

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z powyższej analizy SWOT, rozszerzenie oferty ośrodków jeździeckich o różnego rodzaju dodatkowe usługi może wpłynąć na ich atrakcyjność turystyczną oraz być czynnikiem determinującym szersze postrzeganie turystyki konnej niż jedynie przez pryzmat jazdy konnej. Możliwości rozszerzenia oferty uzależnione są od wielu czynników (zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych), które mogą się różnić w zależności od tego, czego oferta ta ma dotyczyć.

Dodatkowo należy pokreślić, iż niemal wszystkie ośrodki jeździeckie zlokalizowane na terenie województwa pomorskiego (aż 96%) posiadają w ramach dostępnej oferty zajęcia wykraczające poza ofertę podstawową (związaną jedynie z jazdą konną).

3. Analiza ekonomiczna

3.1. Analiza ilościowa – wpływ rozwoju turystyki konnej na gospodarkę turystyczną regionu w ujęciu jednostkowym

Analiza ekonomiczna ma na celu przedstawienie zespołu różnorodnych efektów zewnętrznych, pojawiających się w wyniku oddziaływania projektu. Efekty te rozumiane są jako korzyści dla różnych interesariuszy, zwłaszcza mieszkańców, podmiotów gospodarczych, turystów itd. Ze względu na to, iż w ramach przedmiotowego dokumentu nie identyfikuje się szczegółowych przedsięwzięć inwestycyjnych, w ramach analizy ekonomicznej rozpatrywano korzyści wynikające z ogólnorozumianej turystyki konnej.

Województwo pomorskie jest chętnie wybierane jako kierunek podróży przez polskich turystów, a rozwój turystyki konnej dodatkowo wpłynie na poprawę atrakcyjności regionu dla osób przyjezdnych. Główne korzyści płynące z rozwoju turystyki konnej związane są ze wzrostem ruchu turystycznego w województwie oraz zainteresowania turystów lokalnymi atrakcjami.

Poniżej przedstawiono charakterystykę najważniejszych kwantyfikowanych korzyści ekonomicznych, wynikających z rozwoju turystyki konnej.

Rozwój gospodarczy będący efektem wzmożonego ruchu turystycznego

Dziedzina sportu i rekreacji, jaką jest jazda konna, generuje popyt w regionalnej przestrzeni turystycznej przede wszystkim dla ośrodków jeździeckich. Według raportu dotyczącego turystyki opracowanego przez Główny Urząd Statystyczny w województwie pomorskim przeważa ruch turystyczny, charakteryzujący się długością pobytu turystów przekraczającą jeden dzień. Wydatki turystów wzrastają wraz z wydłużaniem czasu pobytu w danym regionie. Zwiększenie możliwości realizacji długoterminowych rajdów konnych pomorskimi szlakami może skłaniać turystów do wydłużania pobytu oraz tym samym do odwiedzenia interesujących miejsc w okolicy, co skutkować będzie większym popytem na usługi branży hotelarskiej, gastronomicznej i innych obiektów turystycznych.

Można przypuszczać, iż w wyniku rozwoju turystyki konnej oraz uatrakcyjnienia zarówno nowych, jak i obecnych szlaków konnych, zachęceniu odwiedzających pozostawiać będą dodatkowe środki związane z zakupem w obiektach gastronomicznych, noclegowych, w pobliskich atrakcjach turystycznych i kulturalnych czy poprzez zakup upominków lub lokalnych wyrobów.

Dla lepszego przedstawienia sytuacji związanej z intensywnością ruchu turystycznego w kolejnej tabeli przedstawiono najważniejsze dane dotyczące turystyki w województwie pomorskim.

Tabela 7. Najważniejsze informacje dotyczące turystyki w województwie pomorskim

Lp.	Wyszczególnienie	j.m.	2019	2020
1.	Liczba turystów w województwie pomorskim (podróże krajowe)	os.	6,9 mln	5,8 mln
2.	Średnia liczba wizyt wielodniowych w województwie pomorskim	na 1000 mieszkańców	1052,1	1203
3.	Średnia liczba wizyt jednodniowych w województwie pomorskim	na 1000 mieszkańców	841,7	635
4.	Średni czas pobytu	dni	2,5	3,4
5.	Średnie wydatki turystów z Polski na krajową podróż 2-4 dni	PLN/dzień	117	120
6.	Średnie wydatki turystów z Polski na krajową podróż > 4 dni	PLN	1012	1044
7.	Średnie wydatki turystów z zagranicy na podróż do Polski	PLN	1751	1586
8.	Średnie wydatki odwiedzających z zagranicy na podróż jednodniową do Polski	PLN/dzień	355	330

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przedstawione dane opracowane zostały na podstawie informacji dotyczących obiektów zakwaterowania posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych. Pojęcie „wizyta” w przypadku średniej liczby wizyt w województwie pomorskim oznacza, że podczas jednej podróży odwiedzono więcej niż jedno województwo. Przeciętne wydatki turystów przyjęto na podstawie raportu Turystyka w 2019 i 2020 roku opracowanego przez Główny Urząd Statystyczny. Z informacji wskazanych w raporcie wynika, iż wydatki jednej osoby na podróż trwającą 2-4 dni wynoszą 359 złotych, co przekłada się na dzienne wydatki na poziomie 119,67 złotych. Dane te dotyczą turystów krajowych. Z informacji wskazanych w raporcie wynika również, iż w przypadku turystów zagranicznych wydatki na podróż do Polski wynoszą 1 586 złotych (podróże turystyczne bez określenia długości pobytu) oraz 330 złotych na podróż jednodniową.

Na podstawie powyższych informacji szacować należy, iż korzyść ekonomiczna związana ze wzrostem ruchu turystycznego wyniesie w przypadku turysty krajowego 119,67 złotych/osoba/dzień, a w przypadku turysty zagranicznego 330 złotych/osoba/dzień.

Wzrost zatrudnienia w regionie

W przedsiębiorstwach sektora usług turystycznych ze względu na charakter ich działalności widoczne jest zjawisko zatrudnienia sezonowego. Z tego względu analiza zatrudnienia w poszczególnych sektorach turystyki jest stosunkowo utrudniona. Rozwój turystyki konnej może wpływać na zatrudnienie w regionie zarówno bezpośrednio, jak i w sposób pośredni. Wzmożony popyt na usługi z zakresu jazdy konnej wpłynie na wzrost zapotrzebowania na wykwalifikowaną kadrę pracowniczą, m.in. instruktorzy jazdy rekreacyjnej i sportowej, hipoterapeuci oraz osoby specjalizujące się w hodowli koni. Przy zwiększającym się ruchu turystycznym również w obiektach noclegowych, gastronomicznych oraz innych obiektach turystycznych nastąpić może rozszerzenie zakresu działalności i wzrost zapotrzebowania na pracowników. W związku z rozwojem turystyki konnej, a w szczególności przygotowaniem

szlaków konnych, dodatkowe zatrudnienie wygeneruje również budowa sieci szlaków i infrastruktury towarzyszącej oraz czynności z zakresu planowania i promocji.

Jako miernik korzyści społecznej przyjęto, zgodnie z wytycznymi na nowy okres programowania 2014-2020, tzw. wynagrodzenie ukryte (*shadow wage* – SW), uwzględniające zniekształcenia na rynku pracy. Zgodnie z metodyką obliczania wielkości wynagrodzenia ukrytego wyznaczono je ze wzoru:

$$SW = FW * (1 - u) * (1 - t)$$

gdzie:

FW – wynagrodzenie rynkowe (5 484,46 zł w 2020 roku),

u – regionalny wskaźnik stopy bezrobocia (5,9% w 2020 roku),

t – stawka wpłat z tytułu ubezpieczenia społecznego i odpowiednich podatków (33%).

Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego do analizy przyjęto stawkę wynagrodzenia na poziomie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w województwie pomorskim w 2020 r., tj. 5 484 zł. Wartość tę skorygowano o współczynnik 5,9% stopy bezrobocia w województwie pomorskim w roku 2020 oraz o wysokość stawki wpłat z tytułu ubezpieczenia społecznego i odpowiednich podatków na poziomie 33% wynagrodzenia brutto. W wyniku wykonanych obliczeń stawkę wynagrodzenia oszacowano na poziomie 3 458 zł.

Tabela 8. Korzyści wynikające ze wzrostu zatrudnienia w regionie

Lp.	Wyszczególnienie	j.m.	2020
1.	Średnie miesięczne wynagrodzenie w województwie pomorskim	zł	5 484,00
2.	u (regionalny wskaźnik stopy bezrobocia)	%	5,90%
3.	t (stawka wpłat z tytułu ubezpieczenia społecznego i odpowiednich podatków)	%	33,00%
4.	Wysokość wynagrodzenia ukrytego	zł	3 458,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2. Analiza jakościowa – korzyści finansowe i pozafinansowe dla lokalnej gospodarki z tytułu turystyki konnej

Poza wymienionymi ilościowymi korzyściami ekonomicznymi dla każdego projektu istnieją również koszty i korzyści ekonomiczne, których kwantyfikacja jest niezwykle trudna, z tego powodu ich identyfikację przedstawia się w sposób jakościowy. Poniżej przedstawiono charakterystykę najważniejszych korzyści niekwantyfikowanych, wynikających z rozwoju turystyki konnej w województwie pomorskim.

Wspólne inicjatywy podejmowane przez podmioty zaangażowane w rozwój turystyki konnej

Duża liczba podmiotów świadczących usługi w zakresie jazdy konnej zlokalizowanych na terenie województwa pomorskiego oraz zaangażowanie wielu z nich w proces analizy stanu i możliwości rozwoju pomorskiej turystyki konnej, przejawiające się aktywnym uczestnictwem w pracach nad niniejszym dokumentem, stanowi ogromny potencjał do rozwoju tej branży w regionie i zwiększenia oddziaływania na gospodarkę turystyczną województwa pomorskiego.

Dalsza współpraca przy planowaniu i realizacji konkretnych działań rozwojowych przyczyni się do poprawy warunków prowadzenia działalności w zakresie umożliwiania jazdy konnej. Lepsze możliwości prowadzenia biznesu zachęcą właścicieli ośrodków jeździeckich i stadnin do podejmowania działań pro-przedsiębiorczych, pobudzając ich kreatywność i chęć dalszego rozwoju. Współpraca zawiązana pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w proces może być kontynuowana w przyszłości w celu wdrażania kolejnych inicjatyw rozwojowych i wspólnej promocji turystyki konnej w regionie.

Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa pomorskiego

Województwo pomorskie jest regionem atrakcyjnym pod względem turystycznym. Niemal co trzeci Polak deklaruje, że za swój cel letniej podróży po kraju wybiera region pomorski¹⁰. Za najbardziej popularne turystycznie obszary województwa uznawane są tereny nadmorskie i Aglomeracja Trójmiasta. Tereny podmiejskie i wiejskie odsunięte od nabrzeża Bałtyku charakteryzują się niższym popytem na usługi turystyczne. Rozwój Turystyki Konnej, w szczególności rozwój małej infrastruktury i szlaków konnych na terenie Pomorza, umożliwi rozwój podmiotom z terenów o ograniczonym ruchu turystycznym. Wypromowanie działalności obiektów oferujących jazdę konną i dostosowanie ich oferty dla osób korzystających ze szlaków konnych, przełoży się na zwiększenie liczby klientów, co doprowadzi do poprawy sytuacji finansowej ośrodków jeździeckich, stadnin oraz do zwiększenia popytu na usługi oferowane przez obiekty turystyczne. Ponadto rozwój turystyki konnej pozwoli na wzbogacenie oferty turystycznej regionu, która wyróżni go również pod względem aktywnego wypoczynku i dodatkowo wpłynie na jego atrakcyjność.

Zwiększenie świadomości o potencjale regionu w zakresie turystyki konnej

Region pomorski cieszy się ogromną popularnością wśród turystów głównie za sprawą możliwości spędzania czasu nad morzem. Mimo dużej liczby obiektów świadczących usługi z zakresu jazdy konnej, województwo pomorskie nie jest rozpoznawalne pod względem możliwości spędzania czasu wolnego w siodle. Wykorzystanie potencjału stajni i stadnin, terenów dogodnych do jazdy oraz rozwój szlaków konnych może znacząco wpłynąć na rozpoznawalność regionu w zakresie turystyki konnej, zwiększając tym samym

¹⁰ W 2019 r. region odwiedziło 9,5 mln osób, a blisko co trzeci Polak za swój cel letniej podróży po kraju wybiera region pomorski. Źródło: Raport z działań Pomorskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej za rok 2019.

zainteresowanie pasjonatów jeździectwa oraz zwracając uwagę przyszłych przedsiębiorców planujących prowadzenie działalności lub organizację przedsięwzięć w tej lub pokrewnej branży.

Promocja regionu w kraju i za granicą

Turystyka konna na całym świecie wchodzi w fazę szybkiego rozwoju. Sam rozwój szlaków konnych usytuowanych na terenach leśnych oraz nadmorskich, w tym trasy prowadzące przez plaże, mogą wpłynąć pozytywnie na rozpoznawalność województwa nie tylko w skali kraju, ale także na arenie międzynarodowej. Aktualnie jednym z najbardziej rozwiniętych szlaków w Polsce jest Łódzki Szlak Konny o łącznej długości ponad 2 tys. km, obejmujący swoim zasięgiem wiele ośrodków jeździeckich i liczne atrakcje turystyczne. Można przypuszczać, że rozpoznawalność szlaków Pomorza istotnie wzrośnie na arenie międzynarodowej, jeśli trasy dysponować będą interesującą ofertą dla jeźdźców oraz zaaranżowane zostaną z wykorzystaniem walorów przyrodniczych województwa.

Rozwój gospodarczy regionu

Województwo pomorskie jest regionem rozwiniętym gospodarczo, szczególnie w sektorze turystycznym. Rozwój turystyki może przyczynić się do rozwoju wielu branż gospodarki. Zwiększenie atrakcyjności regionu może zachęcić kolejnych mieszkańców do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie województwa, pobudzając ich przedsiębiorczość, a co za tym idzie zwiększając również liczbę obiektów, oferujących usługi z zakresu turystyki.

Rozwój turystyki konnej może stanowić także szansę dla obszarów wiejskich na tworzenie małych, rodzinnych przedsiębiorstw z branży noclegowej i gastronomicznej, które mogą działać przy szlaku czy stadninie.

Zapobieganie degradacji środowiska

Coraz większa popularność jazdy konnej powoduje, że stale zwiększa się liczba nowych szlaków, umożliwiających jazdę konną, np. w lesie czy na terenie pasa technicznego. Jednak wciąż na wielu obszarach brakuje odpowiedniej infrastruktury dla osób jeżdżących konno w postaci wytyczonych szlaków konnych, co sprzyja nielegalnym przejazdom w miejscach niedozwolonych. Te z kolei mogą powodować poważne szkody dla środowiska. Przejazdy konne mimo obowiązujących zakazów mogą powodować szkody w postaci zniszczenia nawierzchni leśnej drogi, co uniemożliwia późniejsze poruszanie się po nich rowerem i utrudnia spacerowanie pieszym. Wyznaczenie szlaków konnych, ich odpowiednie oznakowanie oraz udostępnienie małej architektury spowodują, że przejazdy będą się odbywały w miejscach do tego przeznaczonych, co sprzyjać będzie zapobieganiu degradacji środowiska naturalnego.

Wzrost atrakcyjności oferty dla osób z niepełnosprawnościami

Rozwój turystyki konnej nie będzie miał wpływu na aktualną sytuację ekonomiczną osób z niepełnosprawnościami, natomiast zapewni im zwiększony dostęp do usług z zakresu rehabilitacji, co przyczyni się do poprawy jakości życia chorych oraz przełoży się na przyszłe

oszczędności związane z polepszeniem ich stanu zdrowia. Jazda konna oraz kontakt z koniem są zyskującą na popularności metodą rehabilitacji ruchowej. Zwiększenie dostępności hipoterapii w ośrodkach oferujących jazdę konną w regionie, spowoduje, że więcej osób będzie miało możliwość korzystania z zajęć tego typu w pobliżu miejsca zamieszkania, a także pozwoli rozszerzyć ofertę ośrodków jeździeckich dla turystów o dłuższe pobyty o charakterze terapeutycznym. Dzięki zapewnieniu odpowiednich warunków architektonicznych w obiektach umożliwiających jazdę konną związanemu z prowadzeniem zajęć dla osób z niepełnosprawnościami stadniny staną się miejscem dostępnym dla wszystkich odbiorców.

4. Rekomendacje dalszych działań

Diagnoza stanu aktualnego turystyki konnej w województwie pomorskim wykazała, że wśród zidentyfikowanych problemów w rozwoju tego rodzaju turystyki do najczęściej wskazywanych przez ośrodki objęte analizą należą m.in.:

- niedostateczna liczba wytyczonych szlaków w otoczeniu istniejących stajni,
- niedobór obiektów małej architektury na szlakach,
- brak odpowiedniego oznakowania istniejących szlaków.

Ponadto wśród zdiagnozowanych problemów znalazły się również brak tras konnych umożliwiających jazdę konną po plaży oraz brak odpowiedniej promocji województwa pomorskiego jako regionu zapewniającego atrakcyjne warunki do uprawiania turystyki konnej.

Istotnym jest jednak fakt, iż niniejsza diagnoza przeprowadzona została w oparciu o badanie wybranych stadnin, które są jednym z licznych interesariuszy planowanego przedsięwzięcia. Zidentyfikowane powyżej problemy oraz bariery rozwoju wskazują na potrzebę dialogu między stadninami a instytucjami publicznymi z uwagi na szereg istotnych kwestii związanych nie tylko z wytyczeniem, ale także późniejszym utrzymaniem szlaków konnych. Niezależnie od tego, czy szlaki zlokalizowane będą na terenie należącym do gminy, lasów państwowych, obrębzie pasa nadmorskiego czy innym prywatnym terenie, ich przebieg powinien zostać poddany konsultacjom z odpowiednimi instytucjami, lokalnymi społecznościami oraz przede wszystkim podmiotami będącymi właścicielem/zarządcą terenu, po którym planowo mają przebiegać szlaki konne, celem wypracowania ich optymalnego przebiegu. Niezbędne wydaje się również opracowanie modelu organizacyjnego związanego z utrzymaniem szlaków w należyтым porządku już na etapie ich wyznaczania.

Jednak rozwój turystyki konnej w regionie to nie tylko budowa nowej infrastruktury, barierę stanowi także niski poziom świadomości potencjału rozwojowego, jaki niesie ze sobą posiadanie w ofercie usług hipoterapii i jeździectwa naturalnego, jak również niedobór instruktorów z odpowiednimi kwalifikacjami niezbędnymi do prowadzenia tego typu zajęć. Wskazuje to na potrzebę zapewnienia dostępu do działań ukierunkowanych na podnoszenie świadomości oraz działań edukacyjnych w tym zakresie, tj. np. szeroko zakrojonej kampanii skierowanej nie tylko do osób już dziś jeżdżących konno, ale wszystkich mieszkańców województwa i turystów licznie go odwiedzających, którzy mogliby czerpać wymierne korzyści z uczestnictwa w zajęciach tego typu, m.in. dzieci i ich rodziców, a także osób starszych.

Potencjał rozwoju turystyki konnej stanowi fakt, iż niemal wszystkie obiekty objęte badaniem podejmują obecnie współpracę z innymi podmiotami, a także deklarują chęć aktywnego włączenia się w dalsze etapy wdrażania działań rozwojowych na rzecz turystyki konnej w regionie. Ponadto stadniny posiadają bogatą ofertę aktywności wykorzystujących ich infrastrukturę, która stanowi uzupełnienie dla jazdy konnej w ośrodku i w terenie, przez co zwiększa ich atrakcyjność w oczach potencjalnych klientów. Większość stadnin planuje także

inwestycje w rozwój swojej działalności, co wpłynie na poprawę jakości świadczonych przez nie usług.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę sytuacji ośrodków jeździeckich, ich potencjałów, dostrzeganych przez nie problemów i barier rozwoju opracowano rekomendacje działań, jakie należy podjąć w kolejnych etapach procesu rozwoju turystyki konnej w województwie pomorskim.

Warto podkreślić, iż prawidłowy przebieg i wdrożenie poszczególnych zadań wymaga zaangażowania na jak najwcześniejszym etapie prac wszystkich grup zainteresowanych realizacją przedsięwzięcia, tj.: ośrodków jeździeckich, właściwych nadleśnictw, LGD, gmin, zarządców terenów chronionych, w tym Urzędu Morskiego, RDOŚ, Parku Narodowego itp. Pozwoli to na bieżące weryfikowanie założeń oraz możliwości realizacji inwestycji wskazanych we wnioskach przez podmioty zainteresowane.

Wstępne analizy wskazują również, iż odpowiednimi podmiotami zdolnymi do koordynowania prac poszczególnych interesariuszy turystyki konnej w województwie pomorskim są Lokalne Grupy Działania ze względu na:

1. ograniczoną centralizację,
2. znajomość uwarunkowań lokalnych,
3. możliwość koordynacji w ramach jednego podmiotu,
4. określony zakres właściwości terytorialnej,
5. możliwość uczestniczenia w LGD szerokiego wachlarza podmiotów (w tym m. in. gmin oraz powiatów).

Lokalne grupy działania znajdują podstawę prawną w treści art. 32 ust. 2 lit. b Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. U. UE. L. z 2013 r. Nr 347, str. 320 z późn. zm., dalej jako rozporządzenie 1303/2013). Stosownie do przywołanej regulacji rozwój lokalny kierowany przez społeczność jest kierowany przez lokalne grupy działania, w których skład wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne - określone zgodnie z przepisami krajowymi - ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49 % praw głosu.

LGD działa jako stowarzyszenie posiadające osobowość prawną. Do tworzenia i działania LGD stosuje się przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2019 r. poz. 713), z tym, że:

1. członkami zwyczajnymi LGD mogą być osoby fizyczne i osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, z wyłączeniem województw;
2. nadzór nad LGD sprawuje marszałek województwa;
3. LGD, w zakresie określonym w jej statucie, może prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji lokalnej strategii rozwoju (dalej jako LSR);
4. LGD, oprócz organów wymaganych na podstawie art. 11 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach, jest obowiązana posiadać organ, do którego właściwości należy:
 - a. wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 9 rozporządzenia nr 1303/2013, zwanych dalej "operacjami", które mają być realizowane w ramach LSR, oraz
 - b. ustalenie kwoty wsparcia zgodnie z art. 34 ust. 3 lit. f rozporządzenia nr 1303/2013, zwany dalej "radą", chyba że w statucie LGD przewidziano, że zadania te należą do właściwości zarządu.

W ocenie sporządzających przedmiotowy dokument niezwykle istotnym jest, aby LSR lub jej odpowiedniki dla kolejnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej obejmowały zagadnienia realizacji turystyki konnej na obszarze właściwości danej LGD.

Poniżej przedstawiono rekomendacje dalszych działań, których realizacja wynika z przeprowadzonej diagnozy stanu turystyki konnej:

1. Organizacja warsztatów podsumowujących etap diagnozy. Podczas spotkania zaprezentowany zostanie również harmonogram kolejnych etapów projektu, omówione zostaną metody pozyskiwania danych niezbędnych do przeprowadzenia dalszych prac nad rozwojem turystyki konnej (w tym omówienie procesu naboru przedsięwzięć wraz z prezentacją karty zadania), przedstawiona zostanie rola interesariuszy w dalszych etapach projektu oraz podjęta zostanie dyskusja nad oczekiwanymi formami ich zaangażowania.
2. Zaplanowanie stałych form współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego z ośrodkami jeździeckimi na potrzeby realizacji dalszych działań w zakresie rozwoju turystyki konnej na terenie województwa, ustalenie najkorzystniejszej formy przekazu informacji istotnych w perspektywie realizacji kolejnych działań.
3. Przeprowadzenie naboru propozycji przedsięwzięć rozwojowych odpowiadających na zdiagnozowane w I etapie prac potrzeby wśród interesariuszy projektu. Nabór będzie polegał na wypełnieniu kart zadań przez interesariuszy i złożeniu propozycji w wyznaczonym terminie do UMWP.
4. Realizacja badania preferencji osób jeżdżących konno w zakresie czynników wpływających na wybór takiej formy aktywności w danej lokalizacji. Badanie pozwoli zbadać popyt na turystykę konna w regionie pomorskim i oszacować popyt utracony oraz jego przyczyny. Ponadto badanie wskaże, jakie są, w opinii jeżdżących konno, największe potencjały (które warto wzmacniać) i największe bariery (które trzeba

zniwelować), by województwo pomorskie stało się atrakcyjną lokalizacją do uprawiania turystyki konnej.

5. Analiza propozycji przedsięwzięć zgłoszonych w trakcie naboru, wstępna analiza lokalizacji zaproponowanych szlaków oraz miejsc postojowych w oparciu m.in. o badania, konsultacje i spotkania z interesariuszami.
6. Analiza wykonalności technicznej, prawnej, administracyjnej, organizacyjnej i finansowej (określenie budżetu) zgłoszonych propozycji przedsięwzięć w ramach kart projektu.
7. Ocena oraz wybór przedsięwzięć najbardziej wpisujących się w cel przedsięwzięcia jakim jest rozwój turystyki konnej na terenie województwa pomorskiego.
8. Analiza możliwości w zakresie współpracy interesariuszy na etapie wdrażania poszczególnych przedsięwzięć w ramach projektu oraz rekomendacje najbardziej efektywnego modelu współpracy.
9. Zidentyfikowanie najbardziej efektywnych narzędzi i sposobów przeprowadzenia promocji, w tym identyfikacja zakresu promocji turystyki konnej, pozwalającej na postrzeganie jej nie tylko jako jeździectwa, ale także poprzez inne aktywności związane z końmi, tj. jeździectwo naturalne, hipoterapia czy inne dodatkowe zajęcia prowadzone na terenie ośrodków jeździeckich.
10. Zaplanowanie spójnej promocji wytyczonych szlaków i zlokalizowanych w ich otoczeniu ośrodków jeździeckich i wspólnej identyfikacji wizualnej przedsięwzięć oraz promocji produktu turystycznego. Opracowanie systemu promocji i przygotowanie planu promocji. Określenie identyfikacji graficznej produktu turystycznego. Określenie spójnej identyfikacji wizualnej powstałych w ramach projektu produktów (oznakowanie).
11. Opracowanie harmonogramu wdrażania poszczególnych przedsięwzięć i realizacja projektów zgodnie z założeniami.

5. Konsultacje z potencjalnymi interesariuszami Projektu

Projekt dokumentu PS Pomorska Turystyka Konna – diagnoza turystyki konnej w województwie pomorskim został przedłożony do konsultacji z interesariuszami. Konsultacje stanowiły okazję do zapoznania się wszystkich zainteresowanych z analizą stanu faktycznego i planami na rozwój turystyki konnej oraz umożliwiły wyrażenie uwag i opinii na temat projektu dokumentu. Zgromadzone informacje zostały wykorzystane do przygotowania ostatecznej wersji opracowania.

Informację o konsultacjach udostępniono na stronie internetowej Departamentu Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego oraz przesłano drogą mailową do stajni i ośrodków jeździeckich biorących udział w badaniu ankietowym, gmin, powiatów, LGD, LGR, LOT oraz właściciwych nadleśnictw. Uwagi i opinie można było zgłaszać, wypełniając formularz konsultacyjny.

W okresie 17-26 listopada 2021 r. wpłynęło 37 opinii i uwag różnych podmiotów. Wszystkie otrzymane sugestie i propozycje zostały przeanalizowane przez zespół opracowujący dokument i w uzasadnionych przypadkach uwzględnione.

W formularzach konsultacyjnych zwrócono uwagę na potrzebę uzupełnień wykazu stadnin o brakujące podmioty i odpowiednie dane adresowe. Dodatkowe podmioty wskazane na etapie konsultacji zostaną uwzględnione wśród interesariuszy i zaproszone do uczestnictwa w kolejnych etapach procesu.

Uczestnicy wyrazili opinię, że należy zdiagnozować problem przepraw przez drogi, jednak problem ten został zidentyfikowany na etapie diagnozy i zostanie wzięty pod uwagę na dalszych etapach prac. Pojawiła się także opinia, że w opracowaniu pominięto kwestię szkoleń kadr, jednak problemy i potrzeby w tym zakresie również zostały uwzględnione w dokumencie, a konkretne działania zostaną podjęte w dalszych etapach prac.

Uznano za niewłaściwe nieuwzględnienie w ramach analizy „Szlaku Konnego Po Błękitnej Krainie” przebiegającego przez teren Nadleśnictwa Lębork. Informacje na ten temat zostały uzupełnione w części opracowania odnoszącej się do szlaków konnych w trakcie wyznaczania oraz zmiany przebiegu. Wskazano m.in. informację na temat listu intencyjnego, w którym wyrażono chęć współpracy ws. odtworzenia idei szlaku. Ponadto zauważono, że zapisy dotyczące wyznaczenia nowych szlaków konnych na terenie Parku Narodowego „Bory Tucholskie” muszą zostać zmodyfikowane zgodnie z obowiązującym stanem prawnym.

Pojawiła się opinia, że należy stworzyć bazę danych, zawierającą informacje na temat potencjału stadnin zidentyfikowanych na terenie województwa pomorskiego oraz obszarów korzystania przez nie z obecnej infrastruktury. Na etapie diagnozy opracowano tego typu bazę, ale jedynie dla stadnin, których potencjał udało się zdiagnozować (stadniny, które wzięły udział w badaniu). Nie było możliwości stworzenia bazy dotyczącej wszystkich stadnin, gdyż pozostałe stadniny nie wyraziły chęci współpracy z UMWP przy realizacji procesu, którego efektem ma być rozwój turystyki konnej w województwie pomorskim.

Zauważono, że w dokumencie zamiennie stosuje się terminy „stadnina” i „ośrodek jeździecki”. W celu wyjaśnienia terminów stosowanych w opracowaniu, dokument uzupełniono o słownik pojęć i użytych skrótów, wśród których zdefiniowano pojęcie stadnina/stajnia/ośrodek jeździecki.

Zasugerowano również zmianę sformułowania „turystyka konna” na „turystyka związana z końmi”, a przez to rozszerzenie definicji turystyki konnej określonej na potrzeby dokumentu o wydarzenia związane z jazdą konną. Nazwa pozostaje bez zmian, gdyż definicja zawarta w opracowaniu obejmuje także ww. wydarzenia, jednak w celu podkreślenia tego faktu dokonano modyfikacji definicji turystyki konnej.

Wskazano również, że w opracowaniu brakuje analizy dyscypliny jeździeckiej T.R.E.C. jako kierunku rozwoju turystyki oraz segmentu oferty zaprzęgowej. Działania te wpisują się w definicję turystyki konnej i mogą być wzięte pod uwagę na dalszych etapach prac.

Część uwag nie mogła zostać uwzględniona, ponieważ nie dotyczą konsultowanego dokumentu, który identyfikuje stan faktyczny, i odwołują się do kolejnych etapów przedsięwzięcia planowanych w ramach procesu rozwoju turystyki konnej w województwie pomorskim. Wśród nich znalazły się następujące zagadnienia:

- opracowanie analizy grup docelowych i analizy popytu – działania te zostaną zrealizowane w kolejnych etapach prac,
- uwzględnienie ograniczeń rozwojowych związanych z uregulowaniami prawnymi ograniczającymi wykorzystanie do rozwoju turystyki konnej plaż oraz atrakcyjnych turystycznie obiektów ochrony przyrody, jak również brakiem możliwości bezpiecznego pokonywania barier infrastrukturalnych (drogi, koleje itp.) – problem ten został zdiagnozowany i będzie wzięty pod uwagę w dalszych etapach prac,
- konieczność określenia jasnych zasad utrzymania tras konnych (odnawianie oznakowania tras, bieżąca konserwacja urządzeń itp.) w dalszej perspektywie czasowej – zagadnienia te zostaną podjęte w kolejnych etapach prac,
- konieczność stworzenia standardów wykonywania działalności jeździeckiej na terenach publicznych w województwie pomorskim – zagadnienia te zostaną podjęte w kolejnych etapach prac,
- uwzględnienie opinii nadleśnictw przy wyznaczaniu tras konnych – nadleśnictwa są jednym z interesariuszy i zostaną zaangażowane w dalsze prace nad projektem,
- stworzenie kompleksowego produktu turystycznego w postaci długich szlaków (umożliwiających kilkudniowe rajdy) z możliwością wypożyczenia koni na dłuższy czas – zagadnienia te zostaną podjęte w kolejnych etapach prac,
- przygotowanie materiałów informacyjnych dotyczących obecnej oferty turystyki konnej, promujących tę formę aktywności – zagadnienia te zostaną podjęte w kolejnych etapach prac.

Najważniejszymi zmianami wprowadzonymi na podstawie zgłoszonych uwag i propozycji są:

- dodanie do wykazu podmiotów wnioskowanych stajni i uzupełnienie danych adresowych,
- uwzględnienie informacji o liczbie certyfikowanych ośrodków jeździeckich (na podstawie Uchwały Zarządu Polskiego Związku Jeździeckiego z dnia 9 marca 2004 r.),
- uwzględnienie „Szlaku Konnego Po Błękitnej Krainie” przebiegającego przez Nadleśnictwo Lębork w ramach szlaków konnych, będących w trakcie wyznaczania/zmiany przebiegu szlaku,
- uwzględnienie Nadleśnictwa Lębork wśród podmiotów będących w trakcie zmiany przebiegu istniejących szlaków konnych,
- modyfikacja zapisów dotyczących planów wyznaczania szlaków konnych na terenie Parku Narodowego „Bory Tucholskie”,
- uwzględnienie wśród przepisów prawnych informacji z art. 151 Kodeksu Wykroczeń.

6. Załączniki

Załącznik nr 1: Mapa stanu istniejącego z uwzględnieniem ośrodków, które wzięły udział w badaniu ankietowym

Załącznik nr 2: Mapa stanu istniejącego z uwzględnieniem wszystkich zidentyfikowanych ośrodków

Załącznik nr 3: Notatka ze spotkania z dnia 28.09.2021 zorganizowanego przez przedstawicieli Urzędu Morskiego

Załącznik nr 4: Notatka ze spotkania z dnia 30.09.2021 zorganizowanego przez przedstawicieli Urzędu Morskiego

Załącznik nr 5: Informacja Parku Narodowego Bory Tucholskie nt. rozwoju turystyki konnej na ich obszarze

Załącznik nr 6: Kwestionariusz ankiety

Spis tabel i wykresów

Spis tabel

Tabela 1: Trasy konne w województwie pomorskim zlokalizowane na obszarze Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe	11
Tabela 2: Analiza atrakcyjności turystycznej zidentyfikowanych stadnin w województwie pomorskim.....	39
Tabela 3. Analiza SWOT – czynniki wewnętrzne rozwoju hipoterapii w regionie.....	63
Tabela 4. Analiza SWOT – czynniki zewnętrzne rozwoju hipoterapii w regionie	63
Tabela 5. Analiza SWOT – czynniki wewnętrzne rozwoju oferty ośrodków jeździeckich	69
Tabela 6. Analiza SWOT – czynniki zewnętrzne rozwoju oferty ośrodków jeździeckich.....	69
Tabela 7. Najważniejsze informacje dotyczące turystyki w województwie pomorskim.....	72
Tabela 8. Korzyści wynikające ze wzrostu zatrudnienia w regionie	73

Spis wykresów

Wykres 1: Istniejące szlaki konne [km] w podziale na podmiot wyznaczający/zarządzający	8
Wykres 2: Wielkość stadnin w województwie pomorskim - na podstawie liczby posiadanych koni [udział %].....	9
Wykres 3: Liczba użytkowników ośrodków jeździeckich z polski i z zagranicy [udział %]	9
Wykres 4. Liczba koni w ośrodkach (%)	20
Wykres 5. Liczba koni udostępnianych do jazdy konnej (%)	21
Wykres 6. Infrastruktura badanych ośrodków (%).....	21
Wykres 7. Instruktorzy jazdy konnej w ośrodkach (%).....	23
Wykres 8. Liczba korzystających z jazd w terenie rocznie (%)	24
Wykres 9. Udział korzystających z dodatkowych usług ośrodków jeździeckich (%)	26
Wykres 10. Korzystający z usług ośrodków z Polski i z zagranicy (%).....	27
Wykres 11. Plany inwestycyjne na terenie ośrodków jeździeckich (%)	27
Wykres 12. Wykorzystywane przez ośrodki formy promocji (%).....	29
Wykres 13. Podejmowana współpraca z innymi podmiotami (%)	30
Wykres 14. Zainteresowanie współpracą podczas planowania i wyznaczania Pomorskich Szlaków Konnych (%)	31
Wykres 15. Profil działalności stadnin (%)	35
Wykres 16. Hodowla koni w ośrodkach (%).....	36
Wykres 17. Prowadzenie hipoterapii w ośrodku (%)	61
Wykres 18. Korzystanie z usług hipoterapii w ośrodkach	62
Wykres 19. Plany ośrodków w zakresie rozszerzenia oferty o usługi hipoterapii (%).....	62
Wykres 20. Prowadzenie zajęć z jeździectwa naturalnego w ośrodku (%)	66
Wykres 21. Plany ośrodków w zakresie rozszerzenia oferty o jeździectwo naturalne	67
Wykres 22. Zajęcia dodatkowe prowadzone w ośrodkach (%).....	68

